

Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία και οι προκλήσεις για το ελληνικό Σύνταγμα: η περίπτωση της αγωγής κακοδικίας του άρθρου 99, παρ. 1, του Συντάγματος

Κωνσταντίνα-Αντιγόνη Πούλου

Δ.Ν. Πανεπιστημίου Χαϊδελβέργης, MJur (Οξφόρδη), Δικηγόρος

1. Εισαγωγή

Στις 7 Οκτωβρίου 2025, δημοσιεύτηκε η με αριθμό 11/2025 απόφαση του, κατά το άρθρο 99, παρ. 1, του Συντάγματος και τον ν. 693/1977, Ειδικού Δικαστηρίου προς εκδίκαση αγωγών κακοδικίας (εφεξής: «ΕΔΑΚ»), στην οποία τίθενται για πρώτη φορά στην ελληνική έννομη τάξη ζητήματα ερμηνείας του Κανονισμού (ΕΕ) 2017/1939 του Συμβουλίου, της 12ης Οκτωβρίου 2017, σχετικά με την εφαρμογή ενισχυμένης συνεργασίας για τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας¹ (εφεξής: «Κανονισμός 2017/1939»). Με αφορμή την άσκηση αγωγής κακοδικίας κατά ευρωπαίου(-ας) εντεταλμένου(-ης) εισαγγελέα για πράξεις στις οποίες προέβη στο πλαίσιο ποινικής δίωξης για το αδίκημα της απάτης σχετικής με τις επιχορηγήσεις στο πλαίσιο συγχρηματοδοτούμενου προγράμματος με αντικείμενο ιδιαίτερος μεγάλης αξίας, σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής: «ΕΕ») και του Ελληνικού Δημοσίου, το ΕΔΑΚ κλήθηκε να αποφανθεί επί καίριων ζητημάτων, όπως η φύση του οργανισμού της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, το καθεστώς υπό το οποίο ενεργούν οι ευρωπαίοι(-ες) εντεταλμένοι(-ες) εισαγγελείς, καθώς και η εν γένει σχέση μεταξύ των διατάξεων του Κανονισμού 2017/1939 και του εθνικού Συντάγματος². Τα ίδια ερωτήματα θα αποτελέσουν το αντικείμενο διερεύνησης και της παρούσας μελέτης.

Ανατρέχοντας, αρχικά, στο κείμενο των Συνθηκών, η δυνατότητα σύστασης Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας ως ενωσιακού οργάνου επιφορτισμένου με την αποστολή της καταπολέμησης των αδικημάτων που θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της ΕΕ προβλέπεται στο πρωτογενές ενωσιακό δίκαιο, και συγκεκριμένα στο άρθρο 86, παρ. 1, εδ. α', της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής: «ΣΛΕΕ»). Η νομοθετική αυτή πρόβλεψη εδράζεται στην παραδοχή ότι ο προϋπολογισμός της ΕΕ συνιστά ένα αυτοτελές «αγαθό» ενωσιακού ενδιαφέροντος, το οποίο ούτε ταυτίζεται με αυτό του προϋπολογισμού των επιμέρους κρατών μελών ούτε προστατεύεται επαρκώς από τις εθνικές αρχές³. Πράγματι, η διαπίστωση ότι οι

¹ ΕΕ L 283/2017, σ. 1.

² Για τη δομή και την αρμοδιότητα της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, όπως αυτή αποτυπώνεται στις σχετικές διατάξεις του Κανονισμού 2017/1939, καθώς και την εφαρμογή των διατάξεων αυτών στο ελληνικό δίκαιο βλ. Α. Διονυσοπούλου, Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία. Δομή και Αρμοδιότητα, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2023.

³ Βλ., χαρακτηριστικά, την αιτιολ. σκέψη 1 της Οδηγίας (ΕΕ) 2017/1371 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουλίου 2017, σχετικά με την καταπολέμηση, μέσω του ποινικού δικαίου, της απάτης εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης: «Η προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης δεν αφορά

αρμόδιες εθνικές αρχές δεν προβαίνουν πάντοτε σε αποτελεσματική διερεύνηση και δίωξη των αδικημάτων σε βάρος του προϋπολογισμού της ΕΕ οδήγησε, ήδη το έτος 2013, στην ενεργοποίηση της ειδικής νομοθετικής διαδικασίας του άρθρου 86, παρ. 1, της ΣΛΕΕ, προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότερη προστασία των οικονομικών συμφερόντων της ΕΕ⁴. Κατά την οικεία σύνοδο του Συμβουλίου επί του σχεδίου του Κανονισμού δεν επετεύχθη ομοφωνία, όπως επιτάσσει το άρθρο 86, παρ. 1, εδ. β', της ΣΛΕΕ. Παρόλα αυτά, χορηγήθηκε από τα περισσότερα κράτη μέλη⁵ η έγκριση για την καθιέρωση ενισχυμένης συνεργασίας, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 86, παρ. 1, υποπαρ. 3, της ΣΛΕΕ. Έτσι, το 2017 υιοθετήθηκε εντέλει ο επίμαχος Κανονισμός 2017/1939, ο οποίος ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη και νομοθετικά με τον ν. 4786/2021⁶.

2. Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία ως «υβριδικός» οργανισμός της ΕΕ

Καταρχάς, όπως σε όλες τις περιπτώσεις ενισχυμένης συνεργασίας⁷, ο Κανονισμός 2017/1939 θεσπίζει ένα σύστημα συντρέχουσας αρμοδιότητας μεταξύ της ΕΕ και των κρατών μελών για την καταπολέμηση των εγκλημάτων που θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της ΕΕ⁸. Έτσι, στην ΕΕ μεταβιβάζεται η (συντρέχουσα) αρμοδιότητα να ερευνά, να διώκει και να παραπέμπει, ενώπιον των αρμοδίων δικαστηρίων, τους δράστες αξιόποινων πράξεων σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων της ΕΕ, όπως οι πράξεις αυτές αποτυπώνονται στην Οδηγία (ΕΕ) 2017/1371 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁹, καθώς και τυχόν αξιόποινων πράξεων που συνδέονται άρρηκτα με τις πράξεις αυτές¹⁰. Από την άλλη πλευρά, τα κράτη μέλη είναι αρμόδια

μόνο τη διαχείριση των πιστώσεων του προϋπολογισμού, αλλά επεκτείνεται και σε όλα τα μέτρα που επηρεάζουν αρνητικά ή που απειλούν να επηρεάσουν αρνητικά τα στοιχεία ενεργητικού της Ένωσης, καθώς και εκείνα των κρατών μελών, εφόσον τα εν λόγω μέτρα σχετίζονται με τις πολιτικές της Ένωσης». Βλ. και V. Mitsilegas, «*European Prosecution between Cooperation and Integration: The European Public Prosecutor's Office and the Rule of Law*», *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 2/2021, 245, σ. 246· J. Öberg, «*The European Public Prosecutor: Quintessential supranational criminal law?*», *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 2/2021, 164, σ. 169.

⁴ COM(2013) 534 τελικό, σ. 2, 5.

⁵ Στην Ευρωπαϊκή Εισαγγελία συμμετέχουν όλα τα κράτη μέλη, πλην της Δανίας, της Ιρλανδίας και της Ουγγαρίας.

⁶ Α' 43.

⁷ Βλ. άρθρο 20, παρ. 1, της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (εφεξής: «ΣΕΕ»): «Τα κράτη μέλη που επιθυμούν να καθιερώσουν μεταξύ τους ενισχυμένη συνεργασία στο πλαίσιο των μη αποκλειστικών αρμοδιοτήτων της Ένωσης μπορούν να προσφεύγουν στα θεσμικά όργανα της Ένωσης και να ασκούν τις αρμοδιότητες αυτές εφαρμόζοντας τις κατάλληλες διατάξεις των Συνθηκών (...)», καθώς και άρθρο 329, παρ. 1, εδ. α', της ΣΛΕΕ: «Τα κράτη μέλη που επιθυμούν να καθιερώσουν μεταξύ τους ενισχυμένη συνεργασία σε κάποιον από τους τομείς που αναφέρουν οι Συνθήκες, εκτός των τομέων αποκλειστικών αρμοδιοτήτων και της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας, απευθύνουν αίτηση στην Επιτροπή καθορίζοντας το πεδίο εφαρμογής και τους επιδιωκόμενους στόχους της προτεινόμενης ενισχυμένης συνεργασίας».

⁸ Βλ. αιτιολ. σκέψη 13 του Κανονισμού 2017/1939 και άρθρα 2, παρ. 2 και 4, παρ. 1, της ΣΛΕΕ.

⁹ Οδηγία (ΕΕ) 2017/1371 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουλίου 2017, σχετικά με την καταπολέμηση, μέσω του ποινικού δικαίου, της απάτης εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης (ΕΕ L 198/2017, σ. 29).

¹⁰ Βλ. άρθρο 22, παρ. 1 και 3, του Κανονισμού 2017/1939. Για τα ζητήματα που τίθενται ως προς την ασφάλεια δικαίου, βλ. Mitsilegas, «*European Prosecution between Cooperation and Integration*», ό.π., σ. 251 επ., καθώς και ως προς ερώτημα κατά πόσο μπορεί να υποστηριχθεί ότι η αρμοδιότητα αυτή μεταβιβάσθηκε στην ΕΕ, βλ. Öberg, «*The European Public Prosecutor: Quintessential supranational criminal law?*», ό.π., σ. 168.

για τον τρόπο οργάνωσης των ποινικών ερευνών και για την εκτέλεση μέτρων καταναγκαστικού χαρακτήρα¹¹. Εξάλλου, σύμφωνα με το άρθρο 86, παρ. 2, της ΣΛΕΕ, η αρμοδιότητα για την εκδίκαση των ποινικών διώξεων που ασκεί η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία παραμένει αποκλειστικά στα εθνικά δικαστήρια.

Σε ό,τι αφορά δε τη δομή της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, αυτή αποτελεί έναν αδιαίρετο οργανισμό της ΕΕ με αποκεντρωμένη δομή¹², εντός του οποίου επιδιώκεται η εκπροσώπηση όλων των εθνικών νομικών συστημάτων και παραδόσεων. Συγκεκριμένα, το κεντρικό επίπεδο της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας αποτελείται από τη λεγόμενη κεντρική εισαγγελία με έδρα το Λουξεμβούργο, η οποία με τη σειρά της συγκροτείται από το συλλογικό όργανο, τα μόνιμα τμήματα, τον (την) ευρωπαϊό(-α) γενικό(-ή) εισαγγελέα, τους (τις) αναπληρωτές(-τριες) ευρωπαίους(-ες) γενικούς(-ες) εισαγγελείς, τους (τις) ευρωπαίους(-ες) εντεταλμένους(-ες) εισαγγελείς, τους (τις) ευρωπαίους(-ες) εισαγγελείς και τον (τη) διοικητικό(-ή) διευθυντή(-ρια). Το συλλογικό όργανο είναι υπεύθυνο για τη γενική επίβλεψη των δραστηριοτήτων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας και λαμβάνει αποφάσεις για θέματα στρατηγικής και γενικής φύσης. Αντίθετα, για την εξέλιξη μιας μεμονωμένης έρευνας τον βασικότερο ρόλο διαδραματίζουν τα μόνιμα τμήματα, τα οποία επί της ουσίας επιβλέπουν και διευθύνουν τις ενέργειες των επιληφθέντων ευρωπαίων εντεταλμένων εισαγγελέων¹³. Οι τελευταίοι αποτελούν, άλλωστε, το αποκεντρωμένο επίπεδο¹⁴ της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας και, επί της ουσίας, τους εκτελεστικούς βραχίονες των στρατηγικών αποφάσεων που αυτή λαμβάνει: ενεργούν για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας στο έδαφος των αντίστοιχων κρατών μελών κι έχουν τις ίδιες εξουσίες με τους εθνικούς εισαγγελείς όσον αφορά την έρευνα, τη δίωξη και την παραπομπή υποθέσεων ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, πλέον τυχόν ειδικών αρμοδιοτήτων που μπορεί να τους απονέμει ο Κανονισμός 2017/1939¹⁵. Παράλληλα, όμως, οι ευρωπαίοι(-ες) εντεταλμένοι(-ες) εισαγγελείς παραμένουν ενεργά μέλη της εισαγγελικής αρχής ή του δικαστικού σώματος των αντίστοιχων κρατών μελών τους καθ' όλη τη διάρκεια της θητείας τους, δηλαδή από τη στιγμή του διορισμού τους σε θέση ευρωπαίου(-ας) εντεταλμένου(-ης) εισαγγελέα έως και την παύση τους¹⁶.

Η ιδιαίτερη φύση¹⁷ της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας έγκειται στο γεγονός ότι, ενώ αποτελεί ενωσιακό οργανισμό, παραμένει σε υψηλό βαθμό ενσωματωμένη στα νομικά συστήματα των κρατών μελών

---

¹¹ Αιτιολ. σκέψεις 15 και 69 του Κανονισμού 2017/1939.

¹² Βλ. άρθρο 8, παρ. 1 και 2, του Κανονισμού 2017/1939.

¹³ Βλ. άρθρα 9, παρ. 2, και άρθρο 10, παρ. 2 έως 5, του Κανονισμού 2017/1939. Οι εσωτερικές σχέσεις και η ειδικότερη διάρθρωση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας διέπονται από τον Κανονισμό Διαδικασίας της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας (ΕΕ 2023 C/181, σ. 1).

¹⁴ Βλ. και ΔΕΕ, C-281/22, 21.12.2023, *G. K. κ.λπ. (Parquet européen)*, σκέψη 41.

¹⁵ Βλ. άρθρο 13, παρ. 1, εδ. α', του Κανονισμού 2017/1939.

¹⁶ Βλ. άρθρο 17, παρ. 2, του Κανονισμού 2017/1939.

¹⁷ Βλ. και COM(2013) 534 τελικό, σ. 8.

στο πλαίσιο των οποίων ασκεί τις αρμοδιότητές της¹⁸ κι εφαρμόζει κατά κόρον εθνικό (ποινικό) δίκαιο. Πιο συγκεκριμένα, στο μέτρο που ο Κανονισμός 2017/1939 δεν προβλέπει κάτι ειδικότερο, οι έρευνες και οι διώξεις που κινούνται για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας διέπονται από το εθνικό δίκαιο του κράτους μέλους του επιληφθέντος ευρωπαίου(-ας) εντεταλμένου(-ης) εισαγγελέα¹⁹. Συναφώς, τυχόν εντολές που δίνει είτε ο εποπτεύων ευρωπαίος(-α) εισαγγελέας είτε το εποπτεύον μόνιμο τμήμα στον(στην) επιληφθέντα ευρωπαίο(-α) εντεταλμένο(-η) εισαγγελέα, πρέπει να βρίσκονται σε συμμόρφωση προς το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο²⁰. Βέβαια, ούτε η λειτουργία ενός οργανισμού της ΕΕ σε δύο επίπεδα επί τη βάση της αρχής της καλόπιστης συνεργασίας ούτε η ανάθεση ενωσιακών καθηκόντων σε εθνικές αρχές αποτελούν κάποια καινοτομία. Η αποκεντρωμένη εφαρμογή του ενωσιακού δικαίου συνιστά διαχρονικά μια κλασική μορφή ύπαρξης και εμπέδωσής του²¹. Κατά την αποκεντρωμένη, όμως, εφαρμογή του ενωσιακού δικαίου, είναι νοητή τόσο η «καθαρή» διάκριση μεταξύ ενωσιακών και εθνικών οργάνων²² όσο και η ύπαρξη δυσπρόστατων οργάνων επιφορτισμένων με λειτουργικά διαφοροποιημένα καθήκοντα²³. Αντίθετα, η θέσπιση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας με αυτή την παραπάνω δομή και, ειδικότερα, ο θεσμός του(της) ευρωπαίου(-ας) εντεταλμένου(-ης) εισαγγελέα σηματοδοτεί τη μετάβαση από την αποκεντρωμένη εφαρμογή και την καλόπιστη συνεργασία μεταξύ ενωσιακών και εθνικών οργάνων στην υβριδοποίηση²⁴ των τελευταίων και στη σχετικοποίηση των επιπέδων διάδρασής τους. Για να το θέσουμε διαφορετικά, στην περίπτωση ενός εθνικού δικαστικού λειτουργού που υπηρετεί στην Ευρωπαϊκή Εισαγγελία συνυπάρχουν μεν, ταυτόχρονα, η ιδιότητά του ως εθνικού και ως ενωσιακού οργάνου, οι εξουσίες και οι αρμοδιότητες, όμως, που αυτές συνεπάγονται καθορίζονται, ως επί το πλείστον, από το εθνικό δίκαιο του κράτους μέλους. Η διττή οργανική υπόσταση του οργάνου ως εθνικού και ενωσιακού δεν αντικατοπτρίζεται, δηλαδή, σε ουσιωδώς διαφοροποιημένες εξουσίες και αρμοδιότητες. Άλλωστε, ο Κανονισμός 2017/1939 ρητώς ορίζει ότι οι ευρωπαίοι(-ες) εντεταλμένοι(-ες) εισαγγελείς, δεν παραμένουν απλώς οργανικά μέλη του εθνικού δικαστικού σώματος, αλλά συνεχίζουν και λειτουργικά, να ασκούν, τα εισαγγελικά τους καθήκοντα ως προς τα αδικήματα που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του²⁵.

¹⁸ Βλ. αιτιολ. σκέψη 41 του Κανονισμού 2017/1939· ΔΕΕ, C-292/2023, 08.04.2025, *Ευρωπαϊκή Εισαγγελία (Contrôle juridictionnel des actes de procédure)*, σκέψη 74.

¹⁹ Βλ. άρθρο 5, παρ. 3, του Κανονισμού 2017/1939.

²⁰ Βλ. αιτιολ. σκέψεις 28, 34 και άρθρο 30 παρ. 5, του Κανονισμού 2017/1939.

²¹ Βλ. άρθρα 197, παρ. 1 και 291, παρ. 1, της ΣΛΕΕ.

²² Μια τέτοια περίπτωση είναι, για παράδειγμα, η διάκριση μεταξύ ενωσιακών (άρθρο 19, παρ. 1, της ΣΕΕ) και εθνικών δικαστηρίων.

²³ Τέτοιο παράδειγμα αποτελούν οι διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών των κρατών μελών με νόμισμα το ευρώ, οι οποίοι, λόγω αυτής τους της ιδιότητας, συμμετέχουν ταυτόχρονα και στο Διοικητικό Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, βλ. άρθρο 283, παρ. 1, της ΣΛΕΕ. Βλ. ΔΕΕ, συνεκ. υπ. C-202/18 και C-238/18, 26.02.2019, *Rimšēvičs και ΕΚΤ κατά Λεττονίας*, σκέψη 70· ΔΕΕ, C-3/20, 30.11.2021, *LR Generālprokuratūra*, σκέψη 45· Πούλου Κ.-Α., «Οι αξίες του κράτους δικαίου και της ανεξαρτησίας ως δίοδοι για το ΔΕΕ για τον περιορισμό της κανονιστικής αυτονομίας των κρατών μελών: προς μια «ολόένα στενότερη Ένωση»», ΕΕΕυρΔ 39/2019, 165, σ. 167 επ., 176 επ.

²⁴ Ως προς τις συνέπειες αυτής της υβριδοποίησης βλ. C. Yannakopoulos, «*L'influence du droit de l'Union européenne sur l'organisation de la justice dans les États membres*», RDP 2025, 88, σ. 93 επ.

²⁵ Βλ. άρθρο 13, παρ. 3, εδ. α', του Κανονισμού 2017/1939. Στη βιβλιογραφία υποστηρίζεται, για αυτόν τον λόγο, ότι οι ευρωπαίοι(-ες) εντεταλμένοι(-ες) εισαγγελείς φορούν «διπλό καπέλο» (double-hatted, Doppelhut-Modell), βλ. Μ.

Έτσι, ένας εθνικός εισαγγελέας που έχει διοριστεί και ευρωπαίος(-α) εντεταλμένος(-η) εισαγγελέας συνιστά ένα υβριδικό όργανο²⁶ «με δυο κεφάλια στο ίδιο σώμα», στο μέτρο που, ενώ αποτελεί ταυτόχρονα όργανο τόσο της εθνικής όσο και της ενωσιακής έννομης τάξης, τα μέσα εκπλήρωσης των καθηκόντων του προσφέρονται από το εθνικό δίκαιο. Κοντολογίς, ο Κανονισμός 2017/1939, στηριζόμενος πλήρως στις λειτουργίες και τα εργαλεία του εθνικού δικαίου, «βαφτίζει» ευρωπαίους(-ες) εντεταλμένους(-ες) εισαγγελείς ενεργούς εθνικούς δικαστικούς λειτουργούς, στους οποίους επιφορτίζει το καθήκον να ενεργούν προς τον σκοπό της προστασίας των οικονομικών συμφερόντων της ΕΕ.

Με βάση τα παραπάνω, η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία αποτελεί μετεξέλιξη του μέχρι πρότινος τρόπου εμπέδωσης του ενωσιακού δικαίου με την έτι περαιτέρω σχετικοποίηση των επιπέδων εφαρμογής του. Για αυτόν τον λόγο, άλλωστε, πρέπει να διακρίνεται από όλα τα άλλα όργανα και τους οργανισμούς της ΕΕ²⁷. Στο πλαίσιο αυτό, δεν εκπλήσσει το γεγονός ότι η εν λόγω υβριδοποίηση των ενωσιακών οργανισμών εγείρει προκλήσεις για τις εθνικές συνταγματικές δομές, συμπεριλαμβανομένης της ελληνικής. Συναφώς, ενδεικτική είναι η απόφαση 11/2025 του ΕΔΑΚ, στην οποία στρεφόμαστε αμέσως παρακάτω.

3. Η άσκηση αγωγής κακοδικίας σε βάρος εθνικού δικαστικού λειτουργού που έχει διοριστεί (και) ευρωπαίος(-α) εντεταλμένος(-η) εισαγγελέας

Στην ελληνική έννομη τάξη, το «ειδικό καθεστώς» των ευρωπαίων εντεταλμένων εισαγγελέων και οι τριγμοί που αυτό συνεπάγεται για την συνταγματική της δομή αναδεικνύονται με γλαφυρότητα στην απόφαση 11/2025 του ΕΔΑΚ. Αφορμή για την έκδοσή της, αποτέλεσε η άσκηση αγωγής κακοδικίας κατά ευρωπαίου(-ας) εντεταλμένου(-ης) εισαγγελέα για πράξεις στις οποίες προέβη στο πλαίσιο ποινικής δίωξης για το αδίκημα της απάτης σχετικής με τις επιχορηγήσεις στο πλαίσιο συγχρηματοδοτούμενου προγράμματος με αντικείμενο ιδιαίτερος μεγάλης αξίας, σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων της ΕΕ και του Ελληνικού Δημοσίου. Το προβλεπόμενο στο άρθρο 99, του Συντάγματος ειδικό Δικαστήριο, επιλαμβανόμενο, της αγωγής,

---

Böse, «Die Europäische Staatsanwaltschaft „als“ nationale Strafverfolgungsbehörde?», JZ 2/2017, 82, σ. 82· Mitsilegas, «European Prosecution between Cooperation and Integration», ό.π., σ. 257· Öberg, «The European Public Prosecutor: Quintessential supranational criminal law?», ό.π., σ. 178· L. Strauch, «Die Europäische Staatsanwaltschaft – Rechtliche Einordnung der ersten supranationalen Strafverfolgungsbehörde», ZEuS 4/2021, 683, σ. 701· W. M. Kühn, «Die Europäische Staatsanwaltschaft – Der Schutz der finanziellen Interessen der EU als supranationales Integrationsprojekt», ZEuS 2/2023, 151, σ. 172· Yannakopoulos, «L'influence du droit de l'Union européenne sur l'organisation de la justice dans les États membres», ό.π., σ. 93 («double statut»). Βέβαια, ο όρος αυτός, αναφερόμενος κυρίως στην ταυτόχρονη ανάληψη και εκπλήρωση καθηκόντων τόσο ως εθνικά όσο και ως ενωσιακά όργανα, αποδίδει μόνο εν μέρει το ειδικό καθεστώς (βλ. αιτιολ. σκέψη 33 του Κανονισμού 2017/1939) των ευρωπαίων εντεταλμένων εισαγγελέων, η οποία συνίσταται προεχόντως στη μη διαφοροποίηση των καθηκόντων αυτών ανάλογα με την ιδιότητα που εκπληρώνουν.

²⁶ Για τον υβριδικό χαρακτήρα της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας βλ. Mitsilegas, «European Prosecution between Cooperation and Integration», ό.π., σ. 248· Strauch, «Die Europäische Staatsanwaltschaft – Rechtliche Einordnung der ersten supranationalen Strafverfolgungsbehörde», ό.π., σ. 695· Kühn, «Die Europäische Staatsanwaltschaft – Der Schutz der finanziellen Interessen der EU als supranationales Integrationsprojekt», ό.π., σ. 156 επ.

²⁷ Αιτιολ. σκέψη 86 του Κανονισμού 2017/1939· ΔΕΕ, C-292/2023, 08.04.2025, *Ευρωπαϊκή Εισαγγελία (Contrôle juridictionnel des actes de procédure)*, σκέψη 48.

κλήθηκε καταρχάς να αποφανθεί επί του παραδεκτού αυτής. Τα δύο κεντρικά ζητήματα -όπως προδίδουν, άλλωστε, τα προδικαστικά ερωτήματα που υποβλήθηκαν εντέλει στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής: «ΔΕΕ»)- αφορούν, πρώτον, την αρμοδιότητα των εθνικών δικαστηρίων να αποφανθούν επί ενδίκων βοηθημάτων σχετικά με την προσωπική ευθύνη των επιληφθέντων ευρωπαίων εντεταλμένων εισαγγελέων και, δεύτερον, τη δυνατότητα εφαρμογής του Πρωτοκόλλου (αριθ. 7) περί προνομίων και ασυλιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης²⁸ (εφεξής: «Πρωτόκολλο προνομίων και ασυλιών»).

α) Η προσωπική ευθύνη των δικαστικών και εισαγγελικών λειτουργών ως ζήτημα που άπτεται της δικονομικής αυτονομίας των κρατών μελών

Το πρώτο βασικό ζήτημα που χρήζει ερμηνείας είναι το κατά πόσον η άσκηση αγωγής κακοδικίας και, συνακόλουθα, η αναζήτηση της προσωπικής ευθύνης των ευρωπαίων εντεταλμένων εισαγγελέων δυνάμει του άρθρου 99, παρ. 1, του Συντάγματος, δύναται να θεωρηθεί παραδεκτή ή αν, αντίθετα, οποιαδήποτε ευθύνη δύναται να αναζητηθεί μόνο από το ίδιο το νομικό όργανο της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας. Η απάντηση δε στο ερώτημα αυτό επιλύει, ταυτόχρονα, και το ζήτημα της αρμοδιότητας του δικαστηρίου υπέρ του ΕΔΑΚ ή του ΔΕΕ, αντίστοιχα.

Καταρχάς, στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 99, παρ. 1, του Συντάγματος καθώς και του άρθρου 6, παρ. 1 του εκτελεστικού αυτού ν. 693/1977, υπάγονται οι «δικαστικοί λειτουργοί», οι οποίοι «ευθύνονται κατά την άσκηση των αναγομένων εις την δικαστικήν λειτουργίαν καθηκόντων των μόνον ένεκα δόλου, βαρείας αμελείας ή αρνησιδικίας, εφ' όσον εκ τούτων προέκυψε ζημία εις τον ενάγοντα». Στην έννοια, άλλωστε, των δικαστικών λειτουργών, υπάγονται, αναμφίβολα, και οι (εθνικοί) εισαγγελικοί λειτουργοί²⁹, βάσει των άρθρων 87 επ. του Συντάγματος και, ιδίως, των άρθρων 88, παρ. 5 και 6, και 91, παρ. 1. Έτσι, στο μέτρο που οι ευρωπαίοι(-ες) εντεταλμένοι(-ες) εισαγγελείς, παραμένουν, οργανικά ενεργά μέλη της εθνικής εισαγγελίας, και υπάγονται στις παραπάνω διατάξεις του Συντάγματος, πρέπει να γίνει δεκτό ότι υπάγονται, καταρχήν, στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6, παρ. 1, του ν. 693/1977 και νομιμοποιούνται παθητικά σε συναφείς αγωγές κακοδικίας σε βάρος τους. Το γεγονός, άλλωστε, ότι αποτελούν ταυτόχρονα μέλη οργανισμού της ΕΕ δεν συνεπάγεται τον «αποχαρακτηρισμό» τους ως εθνικών οργάνων, αλλά θεμελιώνει, επιπρόσθετα, ενδεχόμενη ευθύνη της ΕΕ υπό τις προϋποθέσεις που θέτει το άρθρο 113, παρ. 4, του Κανονισμού 2017/1939. Το ζήτημα δε του εάν ο(η) εναγόμενος(-η) ευρωπαίος(-α) εντεταλμένος(-η) εισαγγελέας ενήργησε κατ' ενάσκηση των καθηκόντων του(της) δυνάμει του Κανονισμού 2017/1939 και (αποκλειστικά) για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας αποτελεί στοιχείο που αξιολογείται νομικά στο πλαίσιο της θεμελίωσης της ευθύνης, δηλαδή στοιχείο του βασίμου της αγωγής³⁰. Τυχόν δε ενέργειες στις οποίες προέβη ο(η) ευρωπαίος(-α)

²⁸ ΕΕ C 326/2012, σ. 266.

²⁹ Βλ., ενδεικτικά, ΕΔΑΚ 1/2025· 10/2024, σκέψη 7· 18/2023, σκέψη 3· 6/2016, σκέψη 2· 2/2014, σκέψη 3· 2/2013, σκέψη 2· 22/2012, σκέψη 4· 13/2012, σκέψη 2.

³⁰ Πρβλ. ΕΔΑΚ 1/2020, σκέψη 8· πρβλ. και τις Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα *M. Bobek* σε ΔΕΕ, C-758/19, 02.02.2021, *ΟΗ κατά ID*, σκέψη 30 («κεναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο που έχει επιληφθεί διαφοράς (...) να εξετάσει τα κρίσιμα πραγματικά περιστατικά, προκειμένου να αποφανθεί αν συγκεκριμένη πράξη υπαλλήλου

εντεταλμένος(-η) εισαγγελέας ακολουθώντας εντολές του εποπτεύοντος μόνιμου τμήματος ή του ευρωπαϊού εισαγγελέα³¹, αξιολογούνται ομοίως κατά την κατάφαση ή μη της υπαιτιότητας του, κι όχι στο πλαίσιο εξέτασης του παραδεκτού του ενδίκου βοηθήματος.

Αξίζει, περαιτέρω, να επισημανθεί ότι το ενωσιακό δίκαιο δεν αποκλείει τη δυνατότητα να στοιχειοθετηθεί αποζημιωτική ευθύνη όχι μόνον του κράτους μέλους, αλλά και ενός άλλου προσώπου για την αποκατάσταση των ζημιών που προκάλεσαν στους ιδιώτες τα μέτρα που έλαβε το πρόσωπο αυτό κατά παράβαση του ενωσιακού δικαίου³². Πιο συγκεκριμένα, ενώ η ύπαρξη ενδίκου βοηθήματος για τη θεμελίωση εξωσυμβατικής ευθύνης του κράτους μέλους (τουλάχιστον) για τις παραβιάσεις του ενωσιακού δικαίου αποτελεί υποχρέωση των κρατών μελών, η πρόβλεψη ενδίκου βοηθήματος για την προσωπική ευθύνη των δικαστικών ή εισαγγελικών λειτουργών αποτελεί (απλώς) δυνατότητα, η οποία καταρχήν δεν απαγορεύεται από το πρωτογενές ενωσιακό δίκαιο³³. Άλλωστε, η ύπαρξη ενός τέτοιου ενδίκου βοηθήματος μπορεί να θεωρηθεί ότι υποδαυλίζει την ποιότητα και εν γένει το κύρος της δικαστικής εξουσίας³⁴. Συναφώς, ο μόνος περιορισμός που θέτει το ενωσιακό δίκαιο είναι η προστασία της ανεξαρτησίας των παραπάνω προσώπων, δηλαδή η προστασία τους από εξωτερικές πιέσεις που θα μπορούσαν να επηρεάσουν την ανεξάρτητη δράση τους και τις αποφάσεις τους³⁵. Στο μέτρο, λοιπόν, που το εθνικό θεσμικό πλαίσιο περιβάλλεται από τις αναγκαίες ουσιαστικές και δικονομικές εγγυήσεις³⁶, ώστε να μην καταλείπεται αμφιβολία ότι διαφυλάσσεται η ανεξαρτησία των δικαστικών ή εισαγγελικών λειτουργών, η ύπαρξη ενδίκου βοηθήματος σχετικά με τη θεμελίωση προσωπικής τους ευθύνης δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αντίκειται στο ενωσιακό δίκαιο.

Εν προκειμένω, το ένδικο βοήθημα της αγωγής κακοδικίας του άρθρου 99, παρ. 1, του Συντάγματος, εκτός από την αποκατάσταση των ζημιών που προκαλούνται από δικαστικούς ή εισαγγελικούς λειτουργούς κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, εξυπηρετεί και λόγους δημοσίου συμφέροντος αναφορικά με την εν γένει διαφύλαξη του κύρους της δικαιοσύνης³⁷ και την αποσαφήνιση οποιουδήποτε «θολού» σημείου άπτεται της ανεξαρτησίας των δικαστικών

τελέστηκε υπό την επίσημη ιδιότητά του. (...) [Σ]τις περιπτώσεις κατά τις οποίες ένα τέτοιο ζήτημα εκκρεμεί ενώπιον εθνικού δικαστηρίου ή καταλήγει εν τέλει σε δικαστικό έλεγχο, μπορεί πάντοτε να υποβληθεί αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ»).

³¹ Βλ. αιτιολ. σκέψη 30 του Κανονισμού 2017/1939.

³² Βλ. ΔΕΚ, C-424/97, 04.07.2000, *Haim*, σκέψη 32· ΔΕΕ, C-470/03, 17.04.2007, *AGM-COS.MET*, σκέψη 98.

³³ Βλ. τις Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα *M. Bobek* σε ΔΕΕ, C-397/19, 23.09.2020, *Statul Român - Ministerul Finanțelor Publice*, σκέψη 84.

³⁴ Πρβλ., ΔΕΕ, C-224/01, 30.09.2003, *Köbler*, σκέψη 43.

³⁵ Πρβλ. από την πρόσφατη νομολογία ΔΕΕ, συνεκ. υπ. C-585/18, C-624/18 και C-625/18, 19.11.2019, *A. K. κ.λπ. (Ανεξαρτησία του πειθαρχικού τμήματος του Ανωτάτου Δικαστηρίου)*, σκέψη 121.

³⁶ Βλ. τις Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα *M. Bobek* σε ΔΕΕ, C-397/19, 23.09.2020, *Statul Român - Ministerul Finanțelor Publice*, σκέψεις 94 επ., ιδίως 101.

³⁷ Βλ., συναφώς, ΕΔΑΚ 9/2025, σκέψη 3· ΕΔΑΚ 16/2023, σκέψη 14· ΣτΕ (Ολ.) 1360-1361/2021, σκέψη 4· ΣτΕ (Ολ.) 802-803/2021, σκέψη 6· ΣτΕ (Ολ.) 801/2021, σκέψη 5· ΣτΕ (Ολ.) 800/2021, σκέψη 4· ΣτΕ (Ολ.) 1501/2014, σκέψη 5.

λειτουργιών³⁸. Η ανάθεση, άλλωστε, σε ειδικό δικαστήριο του έργου της διάγνωσης της προσωπικής ευθύνης των δικαστικών ή εισαγγελικών λειτουργών από την άσκηση των καθηκόντων τους, η οποία καταφάσκει μόνο σε περιπτώσεις δόλου, βαριάς αμελείας ή αρνησιδικίας αυτών, παρέχει τις αναγκαίες ουσιαστικές και δικονομικές εγγυήσεις για την διασφάλιση της ανεξαρτησίας τους³⁹. Σε ό,τι αφορά, ειδικότερα, τους(τις) ευρωπαίους(-ες) εντεταλμένους(-ες) εισαγγελείς, το γεγονός ότι ο Κανονισμός 2017/1939 προβλέπει ότι αυτοί περιβάλλονται από εγγύα ανεξαρτησίας⁴⁰ δεν αναιρεί τα παραπάνω. Ανοίγει, απλώς, το πεδίο για τη σύμφωνη με τον Κανονισμό 2017/1939 ερμηνεία της έννοιας της λειτουργικής τους ανεξαρτησίας, όπως αυτή έχει καταρχήν αποκρυσταλλωθεί στο ελληνικό συνταγματικό δίκαιο, και επιτάσσει την εξέταση του εν λόγω ενδίκου βοηθήματος από δικαστήριο που πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 19, παρ. 1, εδ. β', της ΣΕΕ⁴¹, τις οποίες, εν προκειμένω, ικανοποιεί το ΕΔΑΚ.

Ούτε, πάντως, οι διατάξεις των άρθρων 268 και 340, της ΣΛΕΕ, 42, παρ. 4, και 113, παρ. 3 έως 5, του Κανονισμού 2017/1939 φαίνεται να αποκλείουν τη θεμελίωση της προσωπικής ευθύνης των ευρωπαίων εντεταλμένων εισαγγελέων⁴². Συγκεκριμένα, οι διατάξεις των άρθρων 268 και 340, της ΣΛΕΕ θεμελιώνουν την εξωσυμβατική ευθύνη της ΕΕ για την αποκατάσταση ζημιών που προκάλεσαν τα όργανα, οι οργανισμοί ή οι υπάλληλοί της κατά την άσκηση των καθηκόντων

---

³⁸ Βλ., ενδεικτικά, ΕΔΑΚ 3/2024, σκέψη 2· 7/2022, σκέψη 8· 9/2018, σκέψη 5. Βλ. και την συγκλίνουσα μειοψηφία στην ΕΔΑΚ 11/2025, σκέψη 13, η οποία επισημαίνει ότι ο δικαστικός έλεγχος της προσωπικής αστικής ευθύνης των εν ενεργεία δικαστικών λειτουργών συνδέεται με «μακροχρόνια εθνική συνταγματική παράδοση», η οποία ενδέχεται να συνιστά και στοιχείο της προστατευόμενης «εθνικής συνταγματικής ταυτότητας» υπό την έννοια του άρθρου 4, παρ. 2, της ΣΕΕ. Ακόμη κι αν αυτό αληθεύει, το ΔΕΕ έχει διατηρήσει για τον εαυτό του την αρμοδιότητα αφενός να το κρίνει κι αφετέρου να προβεί στη στάθμιση μεταξύ των διαφορετικών συμφερόντων της ΕΕ και του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους, βλ. ΔΕΕ, συνεκ. υπ. C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 und C-840/19, 21.12.2021, *Euro Box Promotion κ.λπ.*, σκέψη 249· ΔΕΕ, C-430/21, 22.02.2022, *RS (Effet des arrêts d'une cour constitutionnelle)*, σκέψεις 70-71· Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα *D. Spielmann* σε ΔΕΕ, C-448/23, 11.03.2025, *Επιτροπή κατά Πολωνίας (Contrôle ultra vires de la jurisprudence de la Cour - Primauté du droit de l'Union)*, σκέψη 65. Η μειοψηφία επισημαίνει, ωστόσο, ότι ανεξαρτήτως του εάν η προσωπική ευθύνη των δικαστικών λειτουργών ανάγεται σε στοιχείο της συνταγματικής ταυτότητας της ελληνικής έννομης τάξης, η προστασία της επιβάλλεται από το σημείο 20 του προοιμίου του ίδιου του Κανονισμού 2017/1939, σύμφωνα με τον οποίο η δομή της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας πρέπει «να διασφαλίζει ότι εκπροσωπούνται στην Ευρωπαϊκή Εισαγγελία όλα τα εθνικά νομικά συστήματα και οι παραδόσεις των κρατών μελών».

³⁹ Βλ. τις Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα *M. Bobek* σε ΔΕΕ, C-397/19, 23.09.2020, *Statul Român - Ministerul Finanțelor Publice*, σκέψεις 100, 105 επ.

⁴⁰ Βλ. άρθρα 6, παρ. 1 και 17, παρ. 2, του Κανονισμού 2017/1939. Βλ. και την κριτική του Yannakopoulos, «*L'influence du droit de l'Union européenne sur l'organisation de la justice dans les États membres*», ό.π., σ. 94 για τον λειτουργικό διπλασιασμό της ανεξαρτησίας των εθνικών δικαστικών λειτουργών.

⁴¹ ΔΕΕ, C-64/16, 27.02.2018, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses*, σκέψεις 32 επ.

⁴² Βλ., ωστόσο, την μειοψηφία στην ΕΔΑΚ 11/2025, σκέψεις 14.8 επ., στην οποία υποστηρίζεται ότι, επειδή στο ενωσιακό δίκαιο δεν προβλέπεται προσωπική ευθύνη των μελών των οργάνων ή των υπαλλήλων της ΕΕ, αποκλείεται, εν προκειμένω, και κάθε προσωπική ευθύνη των ευρωπαίων εντεταλμένων εισαγγελέων στο μέτρο που αυτοί αποτελούν μέλη οργανισμού της ΕΕ. Από την άλλη πλευρά, στη συγκλίνουσα μειοψηφία υποστηρίζεται ότι ο αποκλεισμός κάθε αρμοδιότητας των εθνικών δικαστηρίων επί αγωγών αποζημίωσης σχετικών με την προσωπική ευθύνη των ευρωπαίων εντεταλμένων εισαγγελέων θα ήταν αντίθετος με τα άρθρα 268 και 340, της ΣΛΕΕ, βλ. ΕΔΑΚ 11/2025, σκέψη 13.

τους⁴³, από πράξεις τους οι οποίες, λόγω ύπαρξης εσωτερικού και άμεσου δεσμού, αποτελούν την αναγκαία προέκταση των καθηκόντων που τους έχουν ανατεθεί⁴⁴. Το πρωτογενές ενωσιακό δίκαιο καθιερώνει, με αυτόν τον τρόπο, ένα ενιαίο σύστημα αποκατάστασης της ζημίας που προκαλούν τα θεσμικά όργανα και οι υπάλληλοί τους κατά την άσκηση των καθηκόντων τους⁴⁵, με αποτέλεσμα παθητικά νομιμοποιούμενη σε προσφυγές ενώπιον του ΔΕΕ να είναι αποκλειστικά η Ένωση κι όχι το μέλος του οργάνου ή ο υπάλληλος που προκάλεσε τη ζημία⁴⁶. Με τη σειρά της, η διάταξη του άρθρου 113, παρ. 3, του Κανονισμού 2017/1939 επαναλαμβάνει, επί της ουσίας, και οριοθετεί την εξωσυμβατική ευθύνη της ΕΕ από πράξεις της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας ή του προσωπικού της «κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους στον βαθμό που μπορούν να τους καταλογιστούν». Σε ό,τι αφορά δε τυχόν ζημίες που προκαλούνται από τους(τις) ευρωπαίους(-ες) εντεταλμένους(-ες) εισαγγελείς κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους, το άρθρο 113, παρ. 4, του Κανονισμού 2017/1939 προβλέπει ότι η Ένωση ευθύνεται (μόνον) όταν οι εν λόγω ζημίες έχουν προκληθεί από υπαιτιότητά τους. Οι παραπάνω ρυθμίσεις αφορούν, επομένως, τις προϋποθέσεις θεμελίωσης της εξωσυμβατικής ευθύνης της ΕΕ, χωρίς να επιδρούν στο ευρύτερο ζήτημα της προσωπικής ευθύνης των εισαγγελικών λειτουργών κατά τις διατάξεις του εθνικού δικαίου⁴⁷. Άλλωστε, ο ίδιος Κανονισμός 2017/1939 δεν αποκλείει, καταρχήν, ούτε την παύση⁴⁸ ούτε την πειθαρχική δίωξη των ευρωπαίων εντεταλμένων εισαγγελέων βάσει του εθνικού δικαίου, ακόμη και για λόγους που συνδέονται με την άσκηση των καθηκόντων τους δυνάμει του Κανονισμού 2017/1939, απαιτώντας απλώς την προηγούμενη συγκατάθεση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας. Η ευθύνη, επομένως, των ευρωπαίων εντεταλμένων εισαγγελέων, είτε είναι ποινικής είτε πειθαρχικής είτε αστικής φύσης, διέπεται από το εθνικό δίκαιο και υπάγεται στην αρμοδιότητα των εθνικών δικαστηρίων.

Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία συστάθηκε και λειτουργεί σε καθεστώς συντρέχουσας αρμοδιότητας της ΕΕ, στο πλαίσιο του οποίου τα κράτη μέλη διατηρούν και ασκούν τις αρμοδιότητές τους σύμφωνα με την αρχή της δικονομικής αυτονομίας, στο μέτρο που η Ένωση δεν έχει ασκήσει τη δική της⁴⁹. Ακόμη, πάντως, κι αν η Ένωση νομοθετήσει, η εν λόγω αρμοδιότητα δεν μετατρέπεται σε αποκλειστική, με αποτέλεσμα να διέπεται από τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας, σύμφωνα με τις παρ. 3 και 4 του άρθρου 5 της ΣΕΕ⁵⁰.

---

⁴³ Βλ., αντί άλλων, Β. Σκουρής, «Άρθρο 340 [Ευθύνη προς αποζημίωση]» σε Β. Σκουρής (επιμ.), Συνθήκη της Λισσαβόνας, Σάκκουλας, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2020, σ. 2009 επ.

⁴⁴ Πάγια νομολογία από την ΔΕΚ, 9/69, 10.07.1969, *Sayag*, σκέψη 7.

⁴⁵ ΔΕΚ, 9/69, 10.07.1969, *Sayag*, σκέψεις 5 επ.· Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα Μ. Bobek σε ΔΕΕ, C-758/19, 02.02.2021, *OH κατά ID*, σκέψη 44.

⁴⁶ ΔΕΕ, C-150/17 P, 13.12.2018, *Ευρωπαϊκή Ένωση κατά Kendrion*, σκέψη 33· Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα Μ. Bobek σε ΔΕΕ, C-758/19, 02.02.2021, *OH κατά ID*, σκέψη 45.

⁴⁷ Βλ. άρθρο 17, παρ. 4 του Κανονισμού 2017/1939.

⁴⁸ Αντίθετα, η παύση σχετικά με την παύση του (της) ευρωπαίου(-ας) γενικού(-ής) εισαγγελέα ή των ευρωπαίων εισαγγελέων υπάγεται στη δικαιοδοσία του ΔΕΕ, βλ. άρθρο 42, παρ. 7 του Κανονισμού 2017/1939.

⁴⁹ Βλ. άρθρα 2, παρ. 2, 4, παρ. 2, στ. ι), της ΣΕΕ και αιτιολ. σκέψη 13 του Κανονισμού 2017/1939.

⁵⁰ Βλ. και Öberg, «*The European Public Prosecutor: Quintessential supranational criminal law?*», ό.π., σ. 174· Ε. Σαχτεκίδου, *Ευρωπαϊκό Δίκαιο*, 3η έκδ., Σάκκουλας, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2021, σ. 202. Για τον περιορισμό του

Ενόψει δε του υβριδικού της χαρακτήρα, η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία διακρίνεται από όλα τα άλλα όργανα και τους οργανισμούς της ΕΕ⁵¹, γεγονός που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την ερμηνεία των διατάξεων του Κανονισμού 2017/1939. Υπό αυτά τα δεδομένα, ακόμη κι αν δεχτούμε ότι η αρμοδιότητα της ρύθμισης της προσωπικής ευθύνης των δικαστικών λειτουργών που υπηρετούν στην Ευρωπαϊκή Εισαγγελία εντάσσεται σε αυτές που παραχωρήθηκαν στην Ένωση δυνάμει του άρθρων 86, παρ. 1, της ΣΛΕΕ, η τελευταία την άσκησε μόνον εν μέρει, προβλέποντας, συναφώς, στο άρθρο 113, παρ. 7, του Κανονισμού 2017/1939 ότι «[η] προσωπική ευθύνη του προσωπικού της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας διέπεται από τις ισχύουσες διατάξεις του κανονισμού υπηρεσιακής κατάστασης και του καθεστώτος που εφαρμόζεται στο λοιπό προσωπικό». Ως «προσωπικό της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας» ορίζεται δε στο άρθρο 2, περ. 4) του Κανονισμού 2017/1939 «το προσωπικό σε κεντρικό επίπεδο, το οποίο υποστηρίζει το συλλογικό όργανο, τα μόνιμα τμήματα, τον (την) ευρωπαίο(-α) γενικό(-ή) εισαγγελέα, τους (τις) ευρωπαίους(-ες) εισαγγελείς, τους (τις) ευρωπαίους(-ες) εντεταλμένους(-ες) εισαγγελείς και τον (τη) διοικητικό(-ή) διευθυντή(-ρια) στις καθημερινές δραστηριότητές τους κατά την άσκηση των καθηκόντων της Εισαγγελίας σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό», αποκλειομένων, δηλαδή, των ευρωπαίων εντεταλμένων εισαγγελέων. Εξάλλου, εάν ήταν αυτονόητος ο αποκλεισμός της προσωπικής ευθύνης των μελών και των υπαλλήλων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας ενόψει του ενιαίου συστήματος αποκατάστασης της ζημίας κατά τα άρθρα 268 και 340, της ΣΛΕΕ, τότε θα παρέλκυε οποιαδήποτε περαιτέρω ρύθμιση, όπως εν προκειμένω αυτή του άρθρου 113, παρ. 7, του Κανονισμού 2017/1939.

Από το σύνολο των προεκτεθέντων συνάγεται ότι, στο μέτρο που η Ένωση επέλεξε να ρυθμίσει μόνο την προσωπική ευθύνη του προσωπικού της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, χωρίς να ορίσει, παράλληλα, ότι αποκλείεται κάθε προσωπική ευθύνη των ευρωπαίων εντεταλμένων εισαγγελέων, η εν λόγω αρμοδιότητα παραμένει αντικείμενο της δικονομικής αυτονομίας των κρατών μελών⁵², ασκείται σύμφωνα με τις διατάξεις του εθνικού τους δικαίου και υπάγεται στη δικαιοδοσία των εθνικών δικαστηρίων⁵³. Επομένως, δεν τίθεται καταρχήν ζήτημα σύγκρουσης μεταξύ του ενωσιακού δικαίου και του ελληνικού Συντάγματος.

βαθμού εναρμόνισης του δικαστικού ελέγχου ενόψει των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας, πρβλ. ΔΕΕ, C-292/2023, 08.04.2025, *Ευρωπαϊκή Εισαγγελία (Contrôle juridictionnel des actes de procédure)*, σκέψη 74.

⁵¹ Αιτιολ. σκέψη 86 του Κανονισμού 2017/1939· ΔΕΕ, C-292/2023, 08.04.2025, *Ευρωπαϊκή Εισαγγελία (Contrôle juridictionnel des actes de procédure)*, σκέψη 48.

⁵² Βλ. και Διονυσοπούλου, Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία. Δομή και Αρμοδιότητα, ό.π., σ. 113, η οποία εύστοχα επισημαίνει ότι η αυτονομία των εθνικών εννόμων τάξεων επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι οι ευρωπαίοι εντεταλμένοι εισαγγελείς δεν έχουν αρμοδιότητες πέραν των συνόρων του εθνικού κράτους.

⁵³ Η συγκλίνουσα μειοψηφία -βλ., ΕΔΑΚ 11/2025, σκέψη 13- ισχυρίζεται, συναφώς, ότι τυχόν αποκλεισμός άσκησης, εκ μέρους του θιγόμενου προσώπου, του ενδίκου βοηθήματος της αγωγής κακοδικίας θα συνιστούσε προσβολή κεκτημένου δικαιώματος δικαστικής προστασίας υπό το άρθρο 47 του ΧΘΔΕΕ -δεδομένου ότι εκτός από τον έλεγχο της προσωπικής ευθύνης θα χανόταν και η δυνατότητα αποφασήσεως οποιουδήποτε «θολού» σημείου άπτεται της ανεξαρτησίας του(της) εναγόμενου(-ης) ευρωπαίου(-ας) εντεταλμένου(-ης) εισαγγελέα- και, πάντως, προσβολή της αρχής της ισοδυναμίας, η οποία, στη συγκεκριμένη ιδιαίτερη περίπτωση, θα πρόκυπτε από ερμηνεία των ίδιων των διατάξεων του Κανονισμού 2017/1939 και όχι από την εφαρμογή (δικονομικών) διατάξεων του εθνικού δικαίου.

Επανερχόμενοι στην ελληνική έννομη τάξη, μπορεί να υποστηριχθεί η άποψη ότι οι διατάξεις του άρθρου 113, παρ. 3 έως 5, του Κανονισμού 2017/1939 ρυθμίζουν την εξωσυμβατική ευθύνη της ΕΕ από πράξεις της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας ως οργανισμού με ξεχωριστή νομική προσωπικότητα, η οποία στην περίπτωση των ευρωπαϊών εντεταλμένων εισαγγελέων περιορίζεται σε ζημίες που προκαλούνται από υπαιτιότητα των τελευταίων. Η διάταξη αυτή έχει ως συνέπεια την παθητική νομιμοποίηση της ΕΕ για ενδεχόμενη αστική ευθύνη από πράξεις της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας ως νομικού προσώπου και ως εκ τούτου, το μόνο πεδίο στο οποίο μπορεί να επιδράσει είναι σε αυτό της αστικής ευθύνης του κράτους βάσει του άρθρου 4, παρ. 5, του Συντάγματος από παράνομες πράξεις του(της) εθνικού(-ής) εισαγγελέα που ενεργεί (και) ως ευρωπαίος(-ς) εντεταλμένος(-η) εισαγγελέας⁵⁴. Αντίθετα, η αρμοδιότητα για τη ρύθμιση της προσωπικής ευθύνης των ευρωπαϊών εντεταλμένων εισαγγελέων εξακολουθεί να ασκείται από τα κράτη μέλη σύμφωνα με την αρχή της δικονομικής τους αυτονομίας, η οποία στην ελληνική έννομη τάξη διέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 99, παρ. 1, του Συντάγματος και του ν. 693/1977 και υπάγεται στη δικαιοδοσία του ειδικώς προς τούτο προβλεπόμενου Δικαστηρίου.

Λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές ερμηνευτικές προσεγγίσεις που επιδέχεται το συγκεκριμένο ερώτημα, δεν προκαλεί έκπληξη ότι η θεμελίωση της αρμοδιότητας του ΕΔΑΚ επί αγωγής κακοδικίας κατά ευρωπαίου(-ας) εντεταλμένου(-ης) εισαγγελέα ταλάνισε τα μέλη του Δικαστηρίου. Ιδιαίτερα, η συγκλίνουσα και συμπληρωματική προς την πλειοψηφία γνώμη και η μειοψηφήσασα γνώμη δύο μελών του Δικαστηρίου αποτυπώνουν ενδιαφέρουσες σκέψεις για την κατάφαση⁵⁵ ή την απόρριψη⁵⁶ της δικαιοδοσίας του ΕΔΑΚ, αντίστοιχα. Στην εκατέρωθεν επιχειρηματολογία βαρύνοντα ρόλο διαδραματίζει, πάντως, το άρθρο 42 του Κανονισμού 2017/1939, το οποίο, όπως έχει κριθεί, αποσκοπεί στην κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και των δικαστηρίων της ΕΕ για την άσκηση της δραστηριότητας της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας⁵⁷.

---

⁵⁴ Σε αυτό το πλαίσιο, εάν δεχτούμε ότι οι ευρωπαίοι εντεταλμένοι εισαγγελείς δρουν πάντοτε και ως εθνικά όργανα, δεν μπορεί να αποκλειστεί, για την ταυτότητα του νομικού λόγου, η συναφής αστική ευθύνη του κράτους με εφαρμογή, και στις περιπτώσεις υβριδικών οργάνων, της νομολογίας του ΔΕΕ περί αποκατάστασης ζημιών που προξενούν στους ιδιώτες οι εθνικές αρχές κατά την εφαρμογή του ενωσιακού δικαίου, βλ. ΔΕΚ, συνεκ. υπ. 106 έως 120/87, 27.09.1988, *Asteris κ.λπ. κατά Ελλάδας και ΕΟΚ*, σκέψη 15· ΔΕΚ, C-275/00, 26.11.2002, *First και Franex*, σκέψη 43. Αν, αντίθετα, κριθεί από το ΔΕΕ ότι οι ευρωπαίοι εντεταλμένοι εισαγγελείς αποτελούν ενωσιακό όργανο, για τις προκληθείσες ζημίες των οποίων, ευθύνεται αποκλειστικά η Ένωση, τότε δεν θα μπορεί να αναζητηθεί αστική ευθύνη του κράτους, βλ. ΔΕΚ, 101/78, 13.02.1979, *Granaria*, σκέψη 13.

⁵⁵ ΕΔΑΚ 11/2025, σκέψη 13: Στο μέτρο που η αγωγή κακοδικίας επιτρέπει τον παρεμπόδιοντα έλεγχο των διαδικαστικών πράξεων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, καταφάσκει και η αρμοδιότητα του ΕΔΑΚ ευθέως δυνάμει του άρθρου 42, παρ. 1, του Κανονισμού 2017/1939.

⁵⁶ ΕΔΑΚ 11/2025, σκέψη 14.11: Το άρθρο 42, παρ. 1, του Κανονισμού 2017/1939 αναθέτει μόνο κατ' εξαίρεση στα εθνικά δικαστήρια τον δικαστικό έλεγχο διαδικαστικών πράξεων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας. Ενόψει του γεγονότος ότι πρόκειται για οργανισμό της ΕΕ, ο δικαστικός έλεγχος οποιασδήποτε άλλης πράξης της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας ανήκει στο ΔΕΕ. Από την ανάλυση της μειοψηφίας καταλαβαίνουμε ότι στην αρμοδιότητα των εθνικών δικαστηρίων δέχεται ότι υπάγεται μόνο ο ευθύς δικαστικός έλεγχος των διαδικαστικών πράξεων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας.

⁵⁷ ΔΕΕ, C-292/2023, 08.04.2025, *Ευρωπαϊκή Εισαγγελία (Contrôle juridictionnel des actes de procédure)*, σκέψη 54. Θα είχε νόημα, πάντως, να κριθεί δικαστικά το κύρος της εν λόγω διάταξης ως προς τη συμβατότητά του με το άρθρο του 263, της ΣΛΕΕ. Ο περιορισμός, με διάταξη δευτερογενούς δικαίου, των αρμοδιοτήτων του ΔΕΕ επί πράξεων που

Επιχειρώντας τη δική μας ανάλυση επί του ζητήματος της αρμοδιότητας του ΕΔΑΚ, επισημαίνουμε ότι με βάση το άρθρο 42 του Κανονισμού 2017/1939 υπάγεται στα εθνικά δικαστήρια ο έλεγχος της νομιμότητας των «διαδικαστικών πράξεων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας που προορίζονται να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων»⁵⁸, ο οποίος οφείλει να διασφαλίζει τον σεβασμό, εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, των θεμελιωδών δικαιωμάτων των προσώπων έναντι των οποίων οι διαδικαστικές αυτές πράξεις παράγουν τέτοια αποτελέσματα και, ιδίως, τον έλεγχο του σεβασμού, εκ μέρους του εν λόγω οργάνου, του δίκαιου χαρακτήρα της δίκης και των δικαιωμάτων υπεράσπισης, σύμφωνα με τα άρθρα 47 και 48 του ΧΘΔΕΕ⁵⁹. Ειδικότερα, ο έλεγχος αυτός περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την εξακρίβωση του αν έγιναν σεβαστά τα διαδικαστικά δικαιώματα των υπόπτων και των κατηγορουμένων, όπως αυτά προστατεύονται τόσο δυνάμει του ενωσιακού όσο και του εσωτερικού δικαίου⁶⁰. Με δεδομένο, άλλωστε, ότι το γράμμα του άρθρου 42, παρ. 1, του Κανονισμού 2017/1939 δεν διευκρινίζει ούτε αν τα κράτη μέλη πρέπει να προβλέπουν ειδικό μέσο ένδικης προστασίας το οποίο να καθιστά δυνατή την ευθεία προσβολή των εν λόγω διαδικαστικών πράξεων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας ούτε αν ο έλεγχος αυτός πρέπει να οδηγεί στην ακύρωση της προσβαλλομένης πράξης, ο δικαστικός αυτός έλεγχος μπορεί να λαμβάνει και τη μορφή του παρεμπόδιου δικαστικού ελέγχου⁶¹. Βέβαια, απαραίτητη προϋπόθεση προς τούτο αποτελεί το επιλαμβανόμενο δικαστήριο να μπορεί να εξετάσει όλα τα νομικά και πραγματικά ζητήματα που είναι κρίσιμα για την διαπίστωση της νομιμότητας ή της παρανομίας των προσβαλλόμενων πράξεων⁶². Συνεπώς, στο μέτρο η αγωγή

εκδίδει ενωσιακός οργανισμός είναι αμφίβολο κατά πόσο είναι επιτρεπτός δυνάμει του άρθρου 86, παρ. 3, της ΣΛΕΕ. Συναφώς, πρέπει να κριθεί κατά πόσο το άρθρο 86, παρ. 3, της ΣΛΕΕ αποτελεί τη νόμιμη βάση για τον περιορισμό των αρμοδιοτήτων του ΔΕΕ εν γένει ή, παρέχει απλώς στον ενωσιακό νομοθέτη τη δυνατότητα να προβλέψει «ειδικές προϋποθέσεις και πρακτικές ρυθμίσεις όσον αφορά τις προσφυγές που ασκούνται από φυσικά ή νομικά πρόσωπα κατά πράξεων (...) των λοιπών οργάνων ή οργανισμών που προορίζονται να παράγουν έννομα αποτελέσματα έναντι των εν λόγω προσώπων», σε συστοιχία με την παράγραφο 4 του άρθρου 263, της ΣΛΕΕ, πρβλ. ΔΕΕ, C-14/19 P, 25.06.2020, *CSUE κατά KF*, σκέψεις 58 επ., ιδίως 66. Ούτε, άλλωστε, μια ερμηνεία των διατάξεων των Συνθηκών σχετικά με την αρμοδιότητα του δικαστή της Ένωσης υπό το πρίσμα του θεμελιώδους δικαιώματος σε αποτελεσματική δικαστική προστασία (47 του ΧΘΔΕΕ) μπορεί να οδηγήσει σε διαφορετικό συμπέρασμα, βλ. χαρακτηριστικά ΔΕΕ, συνεκ. υπ. C-29/22 P και C-44/22 P, 10.09.2024, *KS και KD κατά Συμβουλίου κ.λπ.*, σκέψη 93. Ως προς το ζήτημα του κύρους του άρθρου 42 του Κανονισμού 2017/1939, βλ. Ligeti K./Weyembergh A., «*The European Public Prosecutor's Office: Certain Constitutional Issues*» σε Erkelens L.H./Meij A.W.H./Pawlik M. (επιμ.), *The European Public Prosecutor's Office An Extended Arm or a Two-Headed Dragon?*, Springer, Χάγη 2015, 53, σ. 69· M. Böse, «*Die Europäische Staatsanwaltschaft „als“ nationale Strafverfolgungsbehörde?*», ό.π., σ. 84 επ.

⁵⁸ Ο μηχανισμός που προβλέπει ο ενωσιακός νομοθέτης για τη διασφάλιση του ελέγχου των διαδικαστικών πράξεων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας είναι ένας *sui generis* μηχανισμός, βλ. ΓΔΕΕ, T-103/23, 15.12.2023, *Stan κατά Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας*, σκέψη 25· ΓΔΕΕ, 06.06.2025, *Research Investments κ.λπ. κατά Ευρωπαϊκή Εισαγγελία*, σκέψη 16. Η εν λόγω έννοια συνιστά αυτοτελή έννοια του δικαίου της ΕΕ και καταλαμβάνει κάθε πράξη διαδικαστικής φύσεως που αποσκοπεί στην παραγωγή δεσμευτικών εννόμων αποτελεσμάτων ικανών να επηρεάσουν τα συμφέροντα τρίτων, μεταβάλλοντας ουσιωδώς τη νομική τους κατάσταση, ιδίως δε στις πράξεις που εκδίδονται στο πλαίσιο διαδικασίας ποινικής έρευνας, βλ. ΔΕΕ, C-292/2023, 08.04.2025, *Ευρωπαϊκή Εισαγγελία (Contrôle juridictionnel des actes de procédure)*, σκέψεις 58 επ.

⁵⁹ ΔΕΕ, C-292/2023, 08.04.2025, *Ευρωπαϊκή Εισαγγελία (Contrôle juridictionnel des actes de procédure)*, σκέψη 70.

⁶⁰ ΔΕΕ, C-292/2023, 08.04.2025, *Ευρωπαϊκή Εισαγγελία (Contrôle juridictionnel des actes de procédure)*, σκέψη 71.

⁶¹ ΔΕΕ, C-292/2023, 08.04.2025, *Ευρωπαϊκή Εισαγγελία (Contrôle juridictionnel des actes de procédure)*, σκέψεις 76 επ.

⁶² ΔΕΕ, C-292/2023, 08.04.2025, *Ευρωπαϊκή Εισαγγελία (Contrôle juridictionnel des actes de procédure)*, σκέψη 80.

κακοδικίας αποτελεί ένδικο βοήθημα, στο πλαίσιο εκδίκασης του οποίου εξετάζονται όλα τα νομικά και πραγματικά ζητήματα προκειμένου να κριθεί παρεμπιπτότως ο παράνομος χαρακτήρας διαδικαστικής πράξης της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας που παράγει έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτου, δύναται να περιληφθεί στα αποτελεσματικά ένδικα βοηθήματα υπό την έννοια του άρθρου 19, παρ. 1, εδ. β', της ΣΣΕ⁶³, την εκδίκαση των οποίων το άρθρο 42, παρ. 1, του Κανονισμού 2017/1939 υπαγάγει στην αρμοδιότητα των εθνικών δικαστηρίων, και, εν προκειμένω, στο ΕΔΑΚ⁶⁴.

Μεγάλο ενδιαφέρον, παρουσιάζει, σε αυτό το σημείο, η διαφορετική τοποθέτηση των μελών του ΕΔΑΚ επί του ζητήματος της δυναμικής σύγκρουσης μεταξύ ενωσιακού και εθνικού Συντάγματος. Αφενός, η συγκλίνουσα μειοψηφία την επιλύει υπέρ των διατάξεων του εθνικού Συντάγματος βάσει των αντι-περιορισμών των παραγράφων 2 και 3 του άρθρου 28 του Συντάγματος, στις οποίες το «σπουδαίο εθνικό συμφέρον» μπορεί να συνίσταται στην πλήρη προστασία του κατοχυρωμένου στο άρθρο 20, παρ. 1, του Συντάγματος θεμελιώδους δικαιώματος δικαστικής προστασίας και, ως εκ τούτου, να επιβάλει στο ΕΔΑΚ να ασκήσει πλήρως τη συνταγματική του αρμοδιότητα⁶⁵. Αφετέρου, η μειοψηφία των δύο μελών του Δικαστηρίου δέχεται ότι η Ελλάδα, με την προσχώρησή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αποδέχτηκε βάσει των ίδιων διατάξεων -δηλαδή του άρθρου 28, παρ. 2 και 3, του Συντάγματος- την πλήρη ισχύ και εφαρμογή του ενωσιακού δικαίου στο πεδίο των αρμοδιοτήτων της και, άρα, και της αρχής της υπεροχής αυτού έναντι του συνόλου του εθνικού δικαίου, συμπεριλαμβανομένου του Συντάγματος⁶⁶. Ο ζωντανός αυτός διάλογος μεταξύ των μελών του Δικαστηρίου αποτυπώνει την σύγχρονη προβληματική αναφορικά με τα όρια και τις αντιστάσεις που τα εθνικά Συντάγματα μπορούν να προβάλλουν ως άμυνα στην ολοένα εξελισσόμενη έννοια της (ανεπιφύλακτης) υπεροχής του ενωσιακού δικαίου.

Συνοψίζοντας, κατά την εδώ υποστηριζόμενη θέση, οι διατάξεις του Κανονισμού 2017/1939 δεν επηρεάζουν τη δυνατότητα άσκησης, από τα θιγόμενα πρόσωπα, αγωγής κακοδικίας του άρθρου 99, παρ. 1, του Συντάγματος σε βάρος εθνικών εισαγγελέων, οι οποίοι έχουν διοριστεί παράλληλα ευρωπαίοι(-ες) εντεταλμένοι(-ες) εισαγγελείς στην Ευρωπαϊκή Εισαγγελία. Η άσκηση της συγκεκριμένης αρμοδιότητας της ΕΕ υπό καθεστώς συντρέχουσας αρμοδιότητας, ο υψηλός βαθμός ενσωμάτωσης του αποκεντρωμένου επιπέδου λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας στα εθνικά νομικά συστήματα κι ο συνεπαγόμενος υβριδικός χαρακτήρας του εν λόγω οργανισμού, πρέπει, ιδίως ενόψει της αρχής της επικουρικότητας, να αξιολογηθούν κατάλληλα κατά την ερμηνεία και εφαρμογή του Κανονισμού 2017/1939⁶⁷. Για να το θέσουμε διαφορετικά,

⁶³ Βλ. αιτιολ. σκέψη 88 του Κανονισμού 2017/1939.

⁶⁴ Στην ίδια κατεύθυνση και η συγκλίνουσα μειοψηφία, ΕΔΑΚ 11/2025, σκέψη 13.

⁶⁵ ΕΔΑΚ 11/2025, σκέψη 13.

⁶⁶ Βλ., ΕΔΑΚ 11/2025, σκέψη 14.13.

⁶⁷ Βλ. και Kühn, «Die Europäische Staatsanwaltschaft – Der Schutz der finanziellen Interessen der EU als supranationales Integrationsprojekt», ό.π., σ. 168, σύμφωνα με τον οποίο σε ό,τι αφορά τον δικαστικό έλεγχο των πράξεων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, αυτή πρέπει να θεωρείται ότι δρα ως εθνικό όργανο· έτσι και COM(2013) 534 τελικό, σ. 8: «Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία είναι, επομένως, οργανισμός της Ένωσης του οποίου η δράση θα έχει σε μεγάλο βαθμό άμεση σχέση με τις εθνικές έννομες τάξεις. Ως εκ τούτου, κρίνεται σκόπιμο να αντιμετωπίζεται η

το γεγονός ότι οι ευρωπαίοι(-ες) εντεταλμένοι(-ες) εισαγγελείς αποτελούν ταυτόχρονα και μέλη οργανισμού της ΕΕ αποτελεί αναγκαία αλλά όχι επαρκή συνθήκη, ενόψει του ειδικού καθεστώτος που τους διέπει, για τον αποκλεισμό συλλήβδην οποιασδήποτε δικαιοδοσίας των εθνικών δικαστηρίων επί των πράξεων στις οποίες προβαίνουν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Σε κάθε περίπτωση, τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν, όταν αποφαινόμενα επί των οικείων ενδίκων βοηθημάτων που προβλέπει το εθνικό δίκαιο, να λαμβάνουν επαρκώς υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και την πολυεπίπεδη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας.

β) Η εφαρμογή του Πρωτοκόλλου προνομίων και ασυλιών στους(στις) ευρωπαίους(-ες) εντεταλμένους(-ες) εισαγγελείς

Ακόμη κι αν το ΕΔΑΚ θεμελιώνει πράγματι αρμοδιότητα για την εκδίκαση αγωγών κακοδικίας του άρθρου 99, παρ. 1, του Συντάγματος σε βάρος ευρωπαίου(-ας) εντεταλμένου(-ης) εισαγγελέα, ανακύπτει, περαιτέρω, το ζήτημα του κατά πόσον εφαρμόζονται σε αυτόν οι διατάξεις του Πρωτοκόλλου προνομίων και ασυλιών. Η απάντηση και σε αυτό το ερώτημα φαίνεται να δίχασε, εν μέρει, τα μέλη του ΕΔΑΚ. Από τη μια μεριά, η πλειοψηφία δέχτηκε ότι ο(η) εναγόμενος(-η) ευρωπαίος(α) εντεταλμένος(-η) εισαγγελέας απολαύει ασυλίας και, συνεπώς, η αγωγή πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη· από την άλλη πλευρά, η μειοψηφία αντέταξε ότι η εφαρμογή του εν λόγω πρωτοκόλλου δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι εφαρμόζεται εν προκειμένω. Λόγω, άλλωστε, αυτής της διχογνωμίας το Δικαστήριο αποφάσισε να αποστείλει σχετικό προδικαστικό ερώτημα στο ΔΕΕ.

Η δική μας προσέγγιση στο εν λόγω ζήτημα αφικνείται από την αποσαφήνιση του υπηρεσιακού καθεστώτος των ευρωπαίων εντεταλμένων εισαγγελέων, για το οποίο είναι απαραίτητη η αναδρομή σε περισσότερες διατάξεις. Αρχικά, το άρθρο 96, παρ. 1, του Κανονισμού 2017/1939 ορίζει ρητά ότι «στους (στις) ευρωπαίους(-ες) εντεταλμένους(-ες) εισαγγελείς (...) εφαρμόζονται ο κανονισμός υπηρεσιακής κατάστασης των υπαλλήλων και το καθεστώς που εφαρμόζεται στο λοιπό προσωπικό⁶⁸ (...) εκτός εάν υπάρχει διαφορετική πρόβλεψη στον (...) κανονισμό»⁶⁹, ενώ η παρ. 6 του ίδιου άρθρου ότι «[ο]ι ευρωπαίοι(-ες) εντεταλμένοι(-ες) εισαγγελείς διορίζονται ειδικοί σύμβουλοι σύμφωνα με τα άρθρα 5, 123 και 124 του καθεστώτος που εφαρμόζεται στο λοιπό προσωπικό». Το δε άρθρο 23, εδ. α', του Κανονισμού υπηρεσιακής κατάστασης ορίζει ότι «[τ]α

Ευρωπαϊκή Εισαγγελία ως εθνική αρχή για τον σκοπό του δικαστικού ελέγχου των πράξεων έρευνας και δίωξης στις οποίες θα προβαίνει».

⁶⁸ Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 31 Κανονισμός (ΕΥΡΑΤΟΜ) αριθ. 11 περί καθορισμού του κανονισμού υπηρεσιακής καταστάσεως των υπαλλήλων και του καθεστώτος που εφαρμόζεται επί του λοιπού προσωπικού της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενεργείας (ΕΕ 45/1962, σ. 1385), όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει (εφεξής: «Κανονισμός υπηρεσιακής κατάστασης»).

⁶⁹ Στους ευρωπαίους εντεταλμένους εισαγγελείς δεν εφαρμόζεται, δηλαδή, ο Κανονισμός υπηρεσιακής κατάστασης στο σύνολό του, βλ., ΓΔΕΕ, Τ-603/21, 25.10.2022, *WO κατά Ευρωπαϊκή Εισαγγελία*, σκέψη 31, από τον οποίο δεν διέπεται, για παράδειγμα, η *sui generis* διαδικασία διορισμού τους, *ibid*, σκέψεις 36-37· ΓΔΕΕ, Τ-334/21, 13.06.2022, *Mendes de Almeida κατά Συμβουλίου*, σκέψη 49. Αυτό το σκεπτικό φαίνεται να καθοδηγεί την σκέψη της μειοψηφίας, βλ. ΕΔΑΚ 11/2025, σκέψη 19 (υπό α)] η οποία τάσσεται κατά της εφαρμογής του Πρωτοκόλλου προνομίων και ασυλιών στους ευρωπαίους εντεταλμένους εισαγγελείς λόγω μη σαφούς αναφοράς στο κείμενο του Κανονισμού 2017/1939.

προνόμια και οι ασυλίες, των οποίων απολαύουν οι υπάλληλοι, απονέμονται αποκλειστικά προς το συμφέρον της ΕΕ. Με την επιφύλαξη των διατάξεων του πρωτοκόλλου περί προνομίων και ασυλιών, οι ενδιαφερόμενοι δεν απαλλάσσονται ούτε από την εκπλήρωση των ατομικών τους υποχρεώσεων, ούτε από την τήρηση των νόμων και των αστυνομικών διατάξεων που ισχύουν». Εν συνεχεία, το άρθρο 124 του Κανονισμού υπηρεσιακής κατάστασης ορίζει ότι «το άρθρο 23 εφαρμόζ[ε]ται κατ' αναλογία» στους ειδικούς συμβούλους. Τέλος, το άρθρο 96, παρ. 5 του Κανονισμού 2017/1939 προβλέπει ότι «[τ]ο πρωτόκολλο περί προνομίων και ασυλιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης εφαρμόζεται στην Ευρωπαϊκή Εισαγγελία και στο προσωπικό της». Από το σύνολο των παραπάνω διατάξεων, συνάγεται ότι οι ευρωπαίοι(-ες) εντεταλμένοι(-ες) εισαγγελείς, εφόσον διορίζονται ως ειδικοί σύμβουλοι του άρθρου 124 του Κανονισμού υπηρεσιακής κατάστασης, είναι «υπάλληλοι» της ΕΕ⁷⁰ στους οποίους εφαρμόζονται τόσο το άρθρο 23 του ίδιου Κανονισμού όσο και το Πρωτόκολλο περί προνομίων και ασυλιών, στο οποίο παραπέμπει και το άρθρο 96, παρ. 5, του Κανονισμού 2017/1939⁷¹.

Με τη σειρά του, το άρθρο 11, στ. α), του Πρωτοκόλλου προνομίων και ασυλιών ορίζει ότι «[σ]την επικράτεια κάθε κράτους μέλους (...) οι υπάλληλοι και το λοιπό προσωπικό της Ένωσης απολαύουν ετεροδικίας⁷² για πράξεις στις οποίες προέβησαν (...) ενεργώντας υπό την επίσημη ιδιότητά τους (...)»⁷³. Για την απόλαυση των προνομίων και ασυλιών της ΕΕ αποτελεί, συνεπώς, επαρκή προϋπόθεση η ιδιότητα ενός προσώπου ως «υπαλλήλου ή λοιπού προσωπικού» της ΕΕ. Το προστατευτικό πεδίο του εν λόγω πρωτοκόλλου εκτείνεται δε σε κάθε ένδικη διαδικασία, αστικής, ποινικής ή διοικητικής φύσης⁷⁴, για την έναρξη της οποίας απαιτείται προηγούμενη εκκίνηση της διαδικασίας άρσης της ασυλίας του προστατευόμενου από αυτό πρόσωπο. Βασικός σκοπός των εν λόγω ρυθμίσεων αποτελεί η «διασφάλιση, υπέρ των οργάνων της Ένωσης, μιας πλήρους και αποτελεσματικής προστασίας έναντι των εμποδίων ή των κινδύνων να θιγεί η προσήκουσα λειτουργία τους και η ανεξαρτησία τους»⁷⁵, γεγονός που προσδίδει στα πρόνομια και τις ασυλίες, που αναγνωρίζονται υπέρ της ΕΕ με το πρωτόκολλο αυτό, λειτουργικό χαρακτήρα⁷⁶.

---

⁷⁰ Το γεγονός ότι οι εντεταλμένοι(-ες) ευρωπαίοι(-ες) εισαγγελείς αποτελούν δικαστικούς λειτουργούς στα κράτη μέλη τους δεν πρέπει να προκαλεί σύγχυση ως προς την εφαρμογή σε αυτούς των ειδικότερων διατάξεων του Πρωτοκόλλου προνομίων και ασυλιών επί των «επί των δικαστών, των γενικών εισαγγελέων, των γραμματέων και των βοηθών εισηγητών του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

⁷¹ Με σκοπό -προφανώς- τη διασφάλιση ανεξαρτησίας των ευρωπαίων εντεταλμένων εισαγγελέων, ο Κανονισμός 2017/1939 προβλέπει επίσης ότι ακόμα κι η εκκίνηση πειθαρχικής διαδικασίας σε βάρος τους για λόγους που συνδέονται με τις αρμοδιότητές τους που απορρέουν από τον Κανονισμό προϋποθέτει την προηγούμενη συγκατάθεση του (της) ευρωπαίου(-ας) γενικού(-ης) εισαγγελέα, βλ. άρθρο 17, παρ. 4, του Κανονισμού 2017/1939.

⁷² Ο όρος «ετεροδικία» ταυτίζεται, εννοιολογικά με αυτόν της ασυλίας, βλ. Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα *M. Bobek* σε ΔΕΕ, C-758/19, 02.02.2021, *OH κατά ID*, σκέψη 63.

⁷³ Βλ. και το άρθρο 17, εδ. α' του ίδιου πρωτοκόλλου στο οποίο προβλέπεται ότι: «Τα πρόνομια, οι ασυλίες και οι διευκολύνσεις παρέχονται στους υπαλλήλους και το λοιπό προσωπικό της Ένωσης αποκλειστικώς προς το συμφέρον της Ένωσης».

⁷⁴ Βλ. Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα *M. Bobek* σε ΔΕΕ, C-758/19, 02.02.2021, *OH κατά ID*, σκέψεις 64 επ., 74.

⁷⁵ ΔΕΕ, C-502/19, 19.12.2019, *Junqueras Vies*, σκέψη 82.

⁷⁶ ΔΕΕ, C-3/20, 30.11.2021, *LR Generālprokuratūra*, σκέψη 57· ΔΕΕ, C-316/19, 17.12.2020, *Επιτροπή κατά Σλοβενίας (Archives de la BCE)*, σκέψη 73· ΔΕΕ, C-831/18 P, 18.06.2020, *Επιτροπή κατά RQ*, σκέψη 47· ΓΔΕΕ, T-272/21, 05.07.2023, *Puigdemont i Casamajó κ.λπ. κατά Κοινοβουλίου*, σκέψη 99.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να υπογραμμιστεί ότι η ανεξαρτησία της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας αποτυπώνεται emphaticά στον οικείο Κανονισμό⁷⁷, η οποία, μάλιστα, στην περίπτωση των ευρωπαϊών εντεταλμένων εισαγγελέων συνεπάγεται ένα «λειτουργικά και νομικά ανεξάρτητο καθεστώς το οποίο διαφέρει από οποιοδήποτε καθεστώς προβλεπόμενο από το εθνικό δίκαιο»⁷⁸. Υπό αυτά τα δεδομένα, και λαμβανομένης υπόψη της φύσης των καθηκόντων που καλούνται να εκτελέσουν οι ευρωπαίοι(-ες) εντεταλμένοι(-ες) εισαγγελείς, η εφαρμογή σε αυτούς του Πρωτοκόλλου προνομίων και ασυλιών είναι κάτι περισσότερο από αναμενόμενη⁷⁹. Συνεπώς, η άσκηση αγωγής κακοδικίας σε βάρος ευρωπαίου(-ας) εντεταλμένου(-ης) εισαγγελέα, προϋποθέτει, ως ένδικη διαδικασία αστικής φύσης, προηγούμενη άρση της ασυλίας του από την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία.

Σε ό,τι αφορά, περαιτέρω, το ζήτημα της άρσης της ασυλίας ενός προστατευόμενου προσώπου, η αρμοδιότητα για τη λήψη της σχετικής απόφασης ανατίθεται στο οικείο θεσμικό όργανο της ΕΕ⁸⁰. Αυτό, εφόσον κρίνει ότι η άρση της ασυλίας δεν είναι αντίθετη προς τα συμφέροντα της ΕΕ⁸¹, υποχρεούται να την άρει. Στο πλαίσιο αυτό, του αναγνωρίζεται ευρεία εξουσία εκτίμησης, για τον λόγο ότι οφείλει πρωτίστως να αποτιμήσει τις επιπτώσεις που ενδέχεται να έχει η οικεία ένδικη διαδικασία στην συνολική ακεραιότητα του θεσμικού οργάνου⁸². Παράλληλα, αρμόδιες να κρίνουν κατά πόσο το προστατευόμενο πρόσωπο ενήργησε «υπό την επίσημη ιδιότητά του» υπό την έννοια του άρθρου 11 του Πρωτοκόλλου προνομίων και ασυλιών, είναι, καταρχήν⁸³, οι εθνικές αρχές, οι οποίες και επιλαμβάνονται (χρονικά και λογικά) πρώτες της συναφούς υπόθεσης που εισάγεται ενώπιόν τους⁸⁴. Εάν, ωστόσο, η επιληφθείσα εθνική αρχή έχει ερωτηματικά ως προς το ζήτημα αυτό, οφείλει, δυνάμει της αρχής της καλόπιστης συνεργασίας που προβλέπεται στο άρθρο 4, παρ. 3, ΣΕΕ, και σύμφωνα με το άρθρο 18 του Πρωτοκόλλου προνομίων και ασυλιών, να διαβουλευθεί με το οικείο θεσμικό όργανο της ΕΕ και, σε περίπτωση που το όργανο αυτό κρίνει ότι η πράξη τελέστηκε από πρόσωπο το οποίο ενεργούσε υπό επίσημη ιδιότητα, να ζητήσει από το όργανο να άρει την ασυλία του εμπλεκόμενου προσώπου σύμφωνα με τα προαναφερθέντα⁸⁵. Η απόφαση επί της άρσης ή μη της ασυλίας δεν εκφεύγει, πάντως, του δικαστικού ελέγχου από το

⁷⁷ Βλ. άρθρο 6, παρ. 1, του Κανονισμού 2017/1939.

⁷⁸ Αιτιολ. σκέψη 32 και άρθρο 17, παρ. 2, του Κανονισμού 2017/1939.

⁷⁹ Έτσι και η πλειοψηφία στην ΕΔΑΚ 11/2025, σκέψη 18.

⁸⁰ Βλ. άρθρο 17, εδ. β', του Πρωτοκόλλου προνομίων και ασυλιών: «Τα θεσμικά όργανα της Ένωσης υποχρεούνται να άρουν την ασυλία που εχορηγήθη σε έναν υπάλληλο ή σε οποιονδήποτε από το λοιπό προσωπικό, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες κρίνουν ότι η άρση της ασυλίας δεν είναι αντίθετη προς τα συμφέροντα της Ένωσης».

⁸¹ Βλ. ΔΕΕ, C-3/20, 30.11.2021, *LR Generālprokuratūra*, σκέψη 59.

⁸² ΓΔΕΕ, T-550/17, 08.11.2018, *Troszczyński κατά Κοινοβουλίου*, σκέψη 43· συνεκ. υπ. T-346/11 και T-347/11, 17.01.2013, *Gollnisch κατά Κοινοβουλίου*, σκέψη 59· ΓΔΕΕ, T-42/06, 19.03.2010, *Gollnisch κατά Κοινοβουλίου*, σκέψη 101· Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα *M. Szpunar* σε ΔΕΕ, C-572/23 P, 04.09.2025, *Puigdemont i Casamajó κ.λπ. κατά Κοινοβουλίου (Levée de l'immunité parlementaire)*, σκέψη 131· Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα *M. Bobek* σε ΔΕΕ, C-758/19, 02.02.2021, *OH κατά ID*, σκέψη 80.

⁸³ Βλ., όμως και ΔΕΕ, C-3/20, 30.11.2021, *LR Generālprokuratūra*, σκέψεις 61-62.

⁸⁴ Βλ. ΔΕΕ, C-3/20, 30.11.2021, *LR Generālprokuratūra*, σκέψεις 64 επ.

⁸⁵ Βλ. ΔΕΕ, C-3/20, 30.11.2021, *LR Generālprokuratūra*, σκέψη 73.

ΔΕΕ⁸⁶ -όπως άλλωστε επιτάσσει το άρθρο 47 του ΧΘΔΕΕ⁸⁷-, στο μέτρο που επηρεάζει, αφενός, τη νομική κατάσταση του προστατευόμενου προσώπου, ο οποίος θα πρέπει να είναι σε θέση να ασκήσει τα δικαιώματά του και, αφετέρου, η απόφαση επηρεάζει ταυτόχρονα το δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας των ιδιωτών που θίγονται από τις πράξεις που τέλεσε το εν λόγω πρόσωπο⁸⁸. Συναφώς, το κύρος της μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο προδικαστικού ερωτήματος του επιληφθέντος εθνικού δικαστηρίου (δυνάμει του άρθρου 267 της ΣΛΕΕ), ευθείας προσφυγής από το οικείο κράτος μέλος (δυνάμει του άρθρου 263 της ΣΛΕΕ) ή/και του θιγόμενου από την άρση προσώπου (δυνάμει του άρθρου 90, παρ. 2 και 91 του κανονισμού υπηρεσιακής κατάστασης)⁸⁹. Από τα παραπάνω συναγεται ότι αρμόδια για τη λήψη απόφασης επί αίτησης άρσης ασυλίας ευρωπαϊού εντεταλμένου εισαγγελέα είναι αποκλειστικά η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, η απόφαση της οποίας υπόκειται, πάντως, σε δικαστικό έλεγχο από το ΔΕΕ.

Τέλος, αξίζει να σταθούμε σε ένα ζήτημα που εγείρει και η μειοψηφία στην ΕΔΑΚ 11/2025⁹⁰ αναφορικά με το εύρος του περιθωρίου εκτίμησης που διαθέτει το αποφασίζον όργανο κατά τη λήψη απόφασης περί άρσης ή μη ασυλίας ενός προσώπου. Καταρχάς, η απόφαση για την άρση της ασυλίας χαρακτηρίζεται στη νομολογία του ΔΕΕ ως απόφαση πολιτική⁹¹, συνεπαγόμενη, κατά τούτο, ευρύ περιθώριο εκτίμησης του αποφασίζοντος οργάνου. Ισχύει το ίδιο, όμως, και για τις αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας; Η απάντηση εδώ πρέπει μάλλον να είναι διαφορετική, για τους εξής λόγους. Πρώτον, η μέχρι τώρα νομολογία των ενωσιακών δικαστηρίων αφορά σε αποφάσεις που λαμβάνει είτε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είτε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τα οποία είναι πράγματι προεχόντως θεσμικά-πολιτικά όργανα της ΕΕ. Δεν ισχύει, ωστόσο, το ίδιο για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, η οποία, λόγω της φύσης της, προσιδιάζει περισσότερο σε δικαστικό παρά σε πολιτικό όργανο. Δεύτερον, δεδομένου ότι η ερμηνεία των διατάξεων του ενωσιακού δικαίου πρέπει να λαμβάνει υπόψη της το πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται και τους σκοπούς που

---

⁸⁶ Ο δικαστής της Ένωσης οφείλει να ελέγξει ότι οι διαδικαστικοί κανόνες τηρήθηκαν, ότι τα πραγματικά περιστατικά που το θεσμικό όργανο έλαβε υπόψη είναι ακριβή και ότι δεν συντρέχει πρόδηλη πλάνη εκτίμησης των εν λόγω πραγματικών περιστατικών ή κατάχρηση εξουσίας, βλ. Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα *M. Szpunar* σε ΔΕΕ, C-572/23 P, 04.09.2025, *Puigdemont i Casamajó κ.λπ. κατά Κοινοβουλίου (Levée de l'immunité parlementaire)*, σκέψη 45.

⁸⁷ Ζήτημα καταρχήν συμβατότητας της αναγνώρισης προνομίων και ασυλιών σε υπαλλήλους της ΕΕ με το άρθρο 47 του ΧΘΔΕΕ δεν μπορεί να τεθεί, δεδομένου ότι το Πρωτόκολλο περί προνομίων και ασυλιών αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα των Συνθηκών και, ως εκ τούτου, οι διατάξεις του εντάσσονται στο πρωτογενές ενωσιακό δίκαιο, βλ. άρθρο 51, της ΣΕΕ.

⁸⁸ Βλ. Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα *M. Szpunar* σε ΔΕΕ, C-572/23 P, 04.09.2025, *Puigdemont i Casamajó κ.λπ. κατά Κοινοβουλίου (Levée de l'immunité parlementaire)*, σκέψη 44.

⁸⁹ Βλ. ΔΕΕ, C-831/18 P, 18.06.2020, *Επιτροπή κατά RQ*, σκέψη 48· ΔΕΕ, C-3/20, 30.11.2021, *LR Generālprokuratūra*, σκέψη 75.

⁹⁰ ΕΔΑΚ 11/2025, σκέψη 19.

⁹¹ ΓΔΕΕ, T-272/21, 05.07.2023, *Puigdemont i Casamajó κ.λπ. κατά Κοινοβουλίου*, σκέψη 112· ΓΔΕΕ, T-550/17, 08.11.2018, *Troszczynski κατά Κοινοβουλίου*, σκέψη 43· ΓΔΕΕ, συνεκ. υπ. T-346/11 και T-347/11, 17.01.2013, *Gollnisch κατά Κοινοβουλίου*, σκέψη 59. Βλ. και Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα *M. Szpunar* σε ΔΕΕ, C-572/23 P, 04.09.2025, *Puigdemont i Casamajó κ.λπ. κατά Κοινοβουλίου (Levée de l'immunité parlementaire)*, σκέψη 131· Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα *M. Bobek* σε ΔΕΕ, C-758/19, 02.02.2021, *OH κατά ID*, σκέψη 80.

επιδιώκονται με τη νομοθεσία της οποίας αποτελούν μέρος⁹², δεν μπορεί να παραγνωριστεί το ειδικό καθεστώς υπό το οποίο υπηρετούν οι ευρωπαίοι εντεταλμένοι εισαγγελείς. Πιο συγκεκριμένα, ο υβριδικός τους χαρακτήρας, σε συνδυασμό με την κάθετη εφαρμογή της αρχής της καλόπιστης συνεργασίας υπό την έννοια του άρθρου 4, παρ. 3, της ΣΛΕΕ⁹³ και του άρθρου 18 του Πρωτοκόλλου προνομίων και ασυλιών⁹⁴, μπορούν να συνεπάγονται, αφενός αυξημένες απαιτήσεις για διαβούλευση με τις εθνικές αρχές και, αφετέρου, περιορισμό της διακριτικής ευχέρειας του αποφασίζοντος οργάνου κατά την λήψη απόφασης για την άρσης της ασυλίας των ευρωπαίων εντεταλμένων εισαγγελέων. Το γεγονός, άλλωστε, ότι οι ευρωπαίοι(-ες) εντεταλμένοι(-ες) εισαγγελείς αποτελούν καθ' όλη τη διάρκεια της θητείας τους, και όργανα του εθνικού δικαστικού συστήματος, καθιστά ακόμη πιο δυσχερή τη διάκριση μεταξύ «συμφερόντων της Ένωσης» και συμφερόντων του οικείου κράτους μέλους. Τέλος, υπενθυμίζεται ότι η ασυλία έχει εξαιρετικό χαρακτήρα⁹⁵ και, ως εκ τούτου, μια υπερβολικά ευρεία ερμηνεία της θα αντέκειτο στις αξίες που διαλαμβάνονται στο άρθρο 2, της ΣΕΕ, ιδίως αυτή του κράτους δικαίου⁹⁶. Στο μέτρο, λοιπόν, που τα εθνικά δικαστικά συστήματα πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 19, παρ. 1, εδ. β', της ΣΕΕ -το οποίο έχει κριθεί ότι συγκεκριμενοποιεί την αξία του κράτους δικαίου ως ενωσιακή αξία υπό το άρθρο 2, της ΣΕΕ- και, επιπροσθέτως, από την ένδικη διαδικασία δεν προκύπτει κίνδυνος ή απειλή για την ανεξαρτησία του(-ης) (εναγόμενου[-ης]) ευρωπαίου(-ας) εντεταλμένου(-ης) εισαγγελέα, η άρση της ασυλίας του δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αντίκειται, καταρχήν, στα συμφέροντα της ΕΕ υπό την έννοια του άρθρου 17 του Πρωτοκόλλου προνομίων και ασυλιών. Αντίθετη απόφαση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας περί μη άρσης της ασυλίας θα πρέπει, κατά τα προεκτεθέντα, να συνοδεύεται από επαρκή προς τούτο αιτιολογία⁹⁷.

⁹² Βλ. ΔΕΕ, C-292/2023, 08.04.2025, *Ευρωπαϊκή Εισαγγελία (Contrôle juridictionnel des actes de procédure)*, σκέψη 85.

⁹³ Βλ. και αιτιολ. σκέψη 14 και άρθρο 5, παρ. 6, του Κανονισμού 2017/1939: «Κάθε ενέργεια, πολιτική ή διαδικασία στο πλαίσιο του παρόντος κανονισμού διέπεται από την αρχή της καλόπιστης συνεργασίας». Ως προς την αρχή της καλόπιστης συνεργασίας και, ιδίως, την κάθετη λειτουργία της βλ. Κ.-Α. Poulou, *Vertrauensgrundsatz und Rechtsstaatlichkeitskrise in der EU*, Mohr Siebeck, Τύμπιγκεν 2023, σ. 191 επ.

⁹⁴ Βλ. ως προς το ζήτημα αυτό ΔΕΕ, C-2/88, 13.7.1990, *IMM-Zwartveld κ.λπ.*, σκέψεις 16 επ.· ΔΕΕ, C-3/20, 30.11.2021, *LR Generālprokuratūra*, σκέψη 72.

⁹⁵ Πρβλ. ΔΕΕ, C-3/20, 30.11.2021, *LR Generālprokuratūra*, σκέψη 84: «Όσον αφορά τους σκοπούς που επιδιώκει το άρθρο 11, στοιχείο α', του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών, η διάταξη αυτή έχει σκοπό να παρεμποδίσει την άσκηση διώξεων κατά υπαλλήλου ή μέλους του λοιπού προσωπικού της Ένωσης από τις αρχές κράτους μέλους μόνο στις εξαιρετικές περιπτώσεις κατά τις οποίες το πρόσωπο αυτό προέβη στην πράξη που του προσάπτεται ενεργώντας υπό την επίσημη ιδιότητά του και κατά το μέτρο που αυτό είναι *απολύτως αναγκαίο* για την προστασία των συμφερόντων της Ένωσης» (η έμφαση δική μας).

⁹⁶ ΔΕΕ, C-3/20, 30.11.2021, *LR Generālprokuratūra*, σκέψη 85.

⁹⁷ Ενδιαφέρον παρουσιάζει και το αντίστροφο ερώτημα, δηλαδή πώς αίρεται η ασυλία ατόμου που προστατεύεται από διατάξεις του εθνικού δικαίου. Συναφώς, το άρθρο 29, παρ. 1 του Κανονισμού 2017/1939 ορίζει ότι «[σ]ε περίπτωση που οι έρευνες της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας αφορούν πρόσωπα τα οποία απολαύουν προνομίου ή ασυλίας βάσει του εθνικού δικαίου και εφόσον το εν λόγω προνόμιο ή η ασυλία παρεμποδίζει συγκεκριμένη υπό διεξαγωγή έρευνα, ο ευρωπαίος(-α) γενικός(-ή) εισαγγελέας υποβάλλει αιτιολογημένο γραπτό αίτημα άρσης αυτού(-ής) σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπονται στο εν λόγω εθνικό δίκαιο». Σε αυτό το πλαίσιο, ιδιαίτερης σημασίας είναι τα άρθρα 62 και 86 του Συντάγματος που προβλέπουν, αφενός, το ακαταδίωκτο των βουλευτών χωρίς άδεια της Βουλής και, αφετέρου, ένα ποινικό δικονομικό προνόμιο για τα μέλη της Κυβέρνησης και τους Υφυπουργούς. Με δεδομένο, βέβαια, ότι η ενεργοποίηση του άρθρου 29, παρ. 1 του Κανονισμού 2017/1939 μέσω της υποβολής

Υπό αυτά τα δεδομένα, η αγωγή κακοδικίας του άρθρου 99, παρ. 1, του Συντάγματος, ως ένδικο βοήθημα που, εκτός από την αναζήτηση τυχόν προσωπικής ευθύνης του εναγόμενου δικαστικού ή εισαγγελικού λειτουργού αποσκοπεί, περαιτέρω, στη διαφύλαξη της ανεξαρτησίας και του κύρους της δικαιοσύνης, το εθνικό συμφέρον αλληλοκαλύπτεται εν μέρει με αυτό της ΕΕ, δηλαδή τη διαφύλαξη της ανεξαρτησίας της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας ως οργάνου. Κατά λογική συνέπεια, ζήτημα μη άρσης της ασυλίας θα τίθεται σε περιπτώσεις στις οποίες προκύπτει ότι η άσκηση της αγωγής κακοδικίας εντάσσεται σε ένα ευρύτερο πλέγμα ενεργειών με σκοπό την άσκηση πίεσης και τον εκφοβισμό του εναγόμενου(-ης) ευρωπαίου(-ας) εντεταλμένου(-ης) εισαγγελέα, έναντι του οποίου δεν θα υφίσταται καμία θεσμική προστασία, ούτε μέσω ενός ανεξάρτητου δικαστηρίου υπό την έννοια του άρθρου 19, παρ. 1, εδ. β', της ΣΕΕ.

4. Καταληκτικές σκέψεις

Η απόφαση 11/2025 του ΕΔΑΚ αποτελεί αναμφίβολα ένα αισιόδοξο και γόνιμο παράδειγμα ζωντανού δικαστικού διαλόγου. Σε αυτό το πλαίσιο, οι διάφορες γνώμες των μελών του ΕΔΑΚ προσφέρουν στον δικαστή της Ένωσης όλες τις κρίσιμες παραμέτρους που θα πρέπει να λάβει υπόψη του για την απάντηση στα προδικαστικά ερωτήματα που του τέθηκαν. Σε κάθε περίπτωση, η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία συνιστά μια περίτρανη περίπτωση εντατικοποιημένης συνύπαρξης ενωσιακών και εθνικών αρχών, στην οποία τα όρια μεταξύ «ενωσιακού» και «εθνικού» δικαίου σχετικοποιούνται. Στο εγχείρημα αυτό, η ισορροπία μεταξύ, αφενός, διαφύλαξης της δικονομικής αυτονομίας των κρατών μελών και, αφετέρου, αποτελεσματικής εφαρμογής του Κανονισμού 2017/1939 πρέπει να αναζητηθεί επί τη βάσει του υβριδικού χαρακτήρα της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας. Για αυτόν τον λόγο, άλλωστε, μια προσέγγιση των τιθέμενων ζητημάτων με όρους υπεροχής του ενωσιακού δικαίου θα είναι λιγότερο πειστική και ενδέχεται να εντατικοποιήσει τις -ήδη υπάρχουσες- αντιδράσεις των κρατών μελών. Με ενδιαφέρον και προσδοκία αναμένεται, συνεπώς, η τοποθέτηση του ΔΕΕ, η οποία δεν θα αποτελέσει απλώς ακόμη μια απάντηση σε προδικαστικό ερώτημα, αλλά πολύ περισσότερο έναν ακόμη ακρογωνιαίο λίθο στον τρόπο που γίνεται αντιληπτός ο πολυεπίπεδος συνταγματισμός στην ευρωπαϊκή ενοποίηση.

[Στο παρόν άρθρο διατυπώνονται προσωπικές επιστημονικές απόψεις της συγγραφέα οι οποίες δεν εκφράζουν απαραίτητα το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου]

αιτήματος περί άρσης της ασυλίας ή άσκησης δίωξης από τη Βουλή έλκει σε εφαρμογή τον ΧΘΔΕΕ, εγείρεται το ερώτημα κατά πόσο οι προβλεπόμενες στα άρθρα 62 και 86 του Συντάγματος διαδικασίες είναι συμβατές με αυτόν. Πιο συγκεκριμένα, είναι αμφίβολο εάν η απουσία (έστω οριακού) ελέγχου από ανεξάρτητο όργανο τόσο της απόφασης για (μη) άρση της βουλευτικής ασυλίας όσο και της (μη) άσκησης ποινικής δίωξης μέλους της Κυβέρνησης ή Υφυπουργού είναι συμβατή με το άρθρο 47 του ΧΘΔΕΕ.